

Perspektif

Kasım 2022 | Yıl: 28 | Sayı: 315

DOSYA

GÜÇLENME

IRKÇI ATIFLARDAN ÖZGÜRLEŞEBİLMEK

ALMANYA 10 GÜN SONBAHAR 2022 UMRESİ

04 Ekim 2022 - 14 Ekim 2022

04 Ekim 2022 - 14 Ekim 2022

Comfort 5 Yıldız
2'li oda 2060 €
3'lü oda 1960 €
4'lü oda 1860 €

Standart 3 Yıldız
2'li oda 1750 €
3'lü oda 1680 €
4'lü oda 1590 €

Not: 25 yaş altı ve üniversite öğrencileri için 100€ indirim yapılacaktır.

PAKET İÇERİĞİ

- SEMINER**
 - Umre öncesi hazırlık seminerleri
- REHBERLİK**
 - 40 kişilik gruplara özel rehberlik hizmeti
- UÇUŞ**
 - Türk Hava Yolları ile uçuş imkanı
- YEMEK**
 - Açık büfe kahvaltı ve akşam yemeği
- TRANSFER**
 - 2019-20 model otobüsler ile seyahat
- HEDİYELİK**
 - Sırt çantası
 - Seccade
 - Terlik torbası
 - Umre rehberi
 - Kimlik kartı
- SİGORTA**
 - Özel seyahat sağlık sigortası
 - Özel sağlık sigortası ve seyahat iptal sigortası yapmalarını tavsiye ederiz.
- KONAKLAMA**
 - Mekke-i Mükerrreme / Anjum Otel (5 Yıldız)
 - Medine-i Münevvere / Bosporos Otel ve benzeri (3 Yıldız ve Servis)

UMRE SEYAHAT ŞARTLARI

- AŞI** (Uçuştan 14 gün önce)
 - İki doz Blontech, AstraZeneca, Moderna veya tek doz Johnson aşısı
 - QR kodlu aşı defteri veya belgesi
 - Menenjit aşısı ve defteri
 - 18 yaş üstü ikinci aşının üzerinden en az 8 ay geçen kimseler 3. aşırı yaptırmak zorundadır.
- PCR TESTİ**
 - Uçuştan 72 saat önce PCR testi yapılması (Gidiş - Dönüş)
- PASAPORT**
 - Pasaportun en az 6 ay geçerli olması, TC Pasaportu ise ayrıca en az 6 ay oturum müsadesi olması
- İBADETLER** (Tavaf-Say-Vakit Namazlar)
 - Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere'de ibadetlerin edası Etamama - Tawakkalna uygulamaları üzerinden randevu alınarak yapılmaktadır. Umrecilerimizin bu iki uygulamayı telefonlarına yüklemeleri gerekmektedir.
 - 18 yaşından küçükler umre programlarına katılamazlar.

Selamların
en güzeli ile

Kendine Yöneltilen Atıflardan Özgürleşip Güçlenmek

“Empowerment”, Türkçe tabirle “güçlenme” son yıllarda sıkça kullanılan kavramlardan birisi. Özellikle marjinalize edilmiş grupların kendi yaşamlarını dizayn konusundaki güçlerini (yeni-den) edinmeleriyle ilgilenen bu konsept oldukça geniş olsa da Müslümanlar açısından temelde tek bir çıkış noktasına dayanıyor: Hâkim söylemler Müslümanlar üzerinde derin izler bırakıyor. Müslümanların “buralı olmadığı”, “öteki” olduğu gibi atıflarla başlayıp muhtemel her türlü olumsuz özelliğin sıralandığı bu söylem, Müslüman bireylerin kendileri hakkındaki düşüncelerine kadar sirayet ediyor.

Bu olumsuz atıflardan özgürleşebilmek için, bu atıfları mümkün kılan ve üreten tarihsel süreçleri bilmek şart. Bu süreçlere dair bilgi edinmenin ardından Müslümanları “öteki” hâline getiren bu süreçler hakkında eleştirel bir bilince sahip olmak geliyor. Bu eleştirel bilinci de “bu söylemi olumlu anlamda dönüştürmek” için aktif olma süreci takip ediyor. Bütün bu süreçlerde kişinin güçlenmesi ve özne pozisyonuna gelerek aktif olmasını kapsayan “güçlenme” konsepti, Müslümanlar açısından bilhassa önemli.

Müslümanlar cihetinden başkalarının ne düşündüğüne değil, Allah'ın bütün canlılara özü itibarıyla verdiği kıymete odaklanmak; kendisini başkalarının tanımlamasıyla değil, Yaratıcı'nın iltifatıyla tanımlamak, inançtan devşirilen bir “güçlenme” süreci olabilir. Bununla birlikte Müslüman cemaatin cami cemiyetlerinde yargılanma ya da reddedilme korkusu yaşamadan bir araya gelmesi de kendi içinde çok büyük bir “güçlenme” potansiyeli taşıyor.

Bütün bu düşüncelerden hareketle bu sayımızda “güçlenme/empowerment” kavramını mercek altına alan bir dosya hazırladık. Yasmine Chehata, güçlenme kavramını açıklayarak Müslüman cemaatin neden güçlenmeye ihtiyaç duyabileceğini ele aldı. Kavramın kısa bir tarihini ve Avrupa'daki bağlamını Elif Zehra Kandemir işledi. Dr. Nkechi Madubuko, çocukları yetiştirmede güçlenme yaklaşımını açıkladı. Engelliler açısından güçlenmenin ne anlama geldiğini Sultan Bayındır'ın, eleştirel bilincin güçlenme sürecindeki yerini ise Lisa Werkmeister Rozas'ın kaleminden işledik. Bu alanda ilk araştırmaları yapan Prof. Dr. Norbert Herriger'le sosyal hizmet çalışmalarında güçlenme konusunu ele aldık.

Bu sayıda Gündem kategorimizde Ünal Koyuncu Federal Alman Meclisinde “siyasal İslam” tartışmasını özetledi. documenta'daki antisemitizm tartışmasına dair değerlendirmeyi ise Zeynep Doğusan kaleme aldı. Birleşik Krallık'ta Müslümanlarla Hindular arasındaki çatışmaları Dr. Chris Allen, Fransa'da sınırışı edilen imamırları Fouad Bahri analiz etti.

Ali Mete

Perspektif

İslam Toplumu Millî Görüş
Aylık Haber-Yorum Dergisi
November 2022 • Kasım 2022 | Jg./Yıl: 28 | Nr./Sayı: 315

Herausgeber/Yayıncı

Für die IGMG - Islamische Gemeinschaft
Millî Görüş e.V. (Amtsgericht Köln, VR 17018) das
Generalsekretariat / İslam Toplumu Millî Görüş adına
Genel Sekreterlik

Vertreten durch den Vorstand/Yönetim Adına

Kemal Ergün, Vorsitzender/Genel Başkan
Ali Mete, Generalsekretär/Genel Sekreter
Murat İleri stellv. Vorsitzender/Genel Başkan Yrd.
Celil Yalınkılıç, stellv. Vorsitzender/Genel Başkan Yrd.
Mikayil Demir, stellv. Vorsitzender/Genel Başkan Yrd.

Chefredakteur/Genel Yayın Yönetmeni

Ali Mete

Editor/Editör

Elif Zehra Kandemir

Redaktion/Redaksiyon

Burak Gücin, Enise Yılmaz, Feyza Akdemir, Kübra Zorlu,
Mehmet Kandemir, Meltem Kural,
Yasemin Yıldız

T +49 221 942240-240 • F +49 221 942240-201
info@perspektif.eu • redaktion@perspektif.eu

Druck/Baskı

Im Auftrag der IGMG durch PLURAL Publications GmbH
erstellt./IGMG adına PLURAL Publications GmbH tarafından
hazırlanmıştır.

Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln
T +49 221 942240-260 • F +49 221 942240-201

Die Verantwortung für die Artikel liegt bei den Autoren.
Yayımlanan yazıların sorumlulukları yazarlarına aittir.

Anzeigenservice/İlan Servisi

T +49 221 942240-218 • F +49 221 942240-201
ilan@perspektif.eu

Abonnement/Abonelik

IGMG Mitgliederbetreuung/IGMG Üyelik
Hizmetleri: Colonia-Allee 3 • D-51067 Köln
T +49 221 942240-417 • F +49 221 942240-201
abone@perspektif.eu

Jahresabonnement/Yıllık Abone Ücret

40,- € | Für Vereinsmitglieder der IGMG
kostenlos./IGMG Genel Merkez üyelerine
ücretsizdir.

Auflage/Tiraj: 12.500 | ISSN: 2195 5476

perspektif.eu

pp
plural publications

GÜNDEM

08

2 Dakika, 36 Saniye:
Köln'de Ezan Tartışmaları

GÜNDEM

26

Fransa'da Devletin İslam'a Karşı
Sertleşen Tavrının Muhasebesi

DOSYA

30

Güçlenme (Empowerment)
Nedir?

DOSYA

38

Bir Güçlenme Alanı Olarak Cami Cemiyetleri
Potansiyeller, Sorunlar ve Çözümler

DOSYA SOYLESİ

54

Cesaret ve Yetkinlik Kazandırıcı Bir Araç Olarak
Güçlenme Konsepti

DÜNYA

58

Market Fiyatları Enerji Kriziyle
Daha Da Artacak Mı?

12

Alman Federal Meclisinde
Bir "Siyasal İslam"
Tartışması

18

Birleşik Krallık'ın
Etnik Açından En
Uyumlu Şehri Nasıl
Ülkenin En Bölünmüş
Şehri Hâline Geldi?

22

Antisemitizm
ve Hatırlama
Hiyerarşileri: 15.
documenta'dan
Geriye Ne Kaldı?

34

"Empowerment"
Konseptinin
Ortaya Çıkışı ve
Tarihsel Gelişimi

42

Çocuk
Yetiştirmede
Güçlenme
(Empowerment)
Konsepti

46

Engelliler veya
Kronik Hastalıkları
Olan Kişiler İçin
Güçlenme

50

Göçmenler
Arasında Eleştirel
Bilinç Gelişiminin
Önemi

Köln Merkez Camiinde Açıktan İlk Ezan Okundu

ALMANYA

Almanya'da göçmen kökenlilerin ve Müslümanların yoğun olarak yaşadığı Köln şehrinde 14 Ekim Cuma günü ilk defa Köln Merkez Camisinde açıktan ezan okundu. Köln Belediyesinin ilan ettiği şartlara göre, ezan yerel saatle 12.00-15.00 arasında ve 5 dakikayı geçmemek kaydıyla okunabilecek. Komşuları rahatsız etmemek, 100 metre mesafede 60 desibel ses düzeyinin üzerine çıkmamak şartına da uyulacak. Camide açıktan ezanın ilk defa okunacağı camide cuma namazı için büyük bir kalabalık toplandı ve caminin avlusunda ezanın okunuşunu beraber dinledi.

Avrupa Adalet Divanı: “Şirketler Belirli Koşullar Altında Başörtüsünü Yasaklayabilir”

AVRUPA BİRLİĞİ

Avrupa Adalet Divanının (AAD) kararına göre şirketler belli koşullarda, çalışanlarının başörtüsü gibi dinî semboller takmasını yasaklayabilecek. Divan, böyle bir tarafsızlık kuralının genel ve ayırım gözetmeksizin tüm çalışanlara uygulanması hâlinde bunun doğrudan ayrımcılık olmadığına karar verdi. Mahkeme böylelikle önceki yıllardaki içtihatlarını doğrulamış oldu. Divan, işverenleri söz konusu kuralı kötüye kullanmamaları için uyarırken böyle bir tarafsızlık kuralının uygun ve gerekli olmadığı durumlarda, meşru bir amaç gütmüyorsa kesin olarak dolaylı ayrımcılığı teşvik edebileceğini belirtti. Adalet Divanına göre işverenler, bu kuralın gerçek bir ihtiyaçtan ötürü olduğunu kanıtlamak zorunda.

Yeni Başbakan Hint Kökenli Rishi Sunak Oldu

BİRLEŞİK KRALLIK

Birleşik Krallık'ta iktidardaki Muhafazakâr Parti liderlik yarışını kazanan Rishi Sunak, ülkenin yeni başbakanı oldu. 20 Ekim tarihinde parti liderliğinden istifa eden Başbakan Liz Truss'ın yerini almak için mücadele veren eski Maliye Bakanı Sunak, liderlik yarışını kazandı. Sunak'ın rakibi Penny Mordount, Twitter'dan yaptığı açıklamada, liderlik yarışından çekildiğini, Rishi Sunak'ı desteklediğini duyurdu. Sunak, ülkenin etnik azınlık grubundan ilk başbakanı olarak tarihe geçti. Rishi Sunak, eski Başbakan Boris Johnson'ın 7 Temmuz'da parti liderliğinden istifasının ardından başlayan liderlik yarışında da adaylığını olmuş fakat oylama sonucu Liz Truss karşısında yenilgiye uğramıştı.

Refakatsiz Çocukların Sokakta Kaldığı Kriz Büyüyor

BELÇİKA

Belçika'da sığınma başvurusu yapmak isteyenlere barınacak yer bulunmamasıyla ilgili bir yılı aşkın süredir kriz yaşanıyor. Belçika Federal Sığınmacı Kabul Kurumunun (Fedasil) başkent Brüksel'deki “Petit Chateau” (Küçük Şato) adı verilen merkezinin önünde sabah erken saatlerden itibaren başvuru yapmak için bekleyen sığınmacılardan çoğu günün sonunda polis tarafından uzaklaştırılıyor. Ülkede önde gelen on STK, meseleyi mahkemeye taşımıştı. Brüksel Asli Hukuk Mahkemesi, 19 Ocak'ta, söz konusu STK'ların başvurusu üzerine Fedasil'in “en az bir kişiye kalacak yer verilmeyen veya sığınma başvurusu alınmayan her iş günü başına” 5 bin avro ceza ödemesine hükmetmişti.

Perspektif 314/2022

Gıda krizi artık çok daha yakından hissedilebilir bir hâl aldı. Bunu özellikle yağ, un gibi en temel ihtiyaçlarımızı bile marketlerde bulamayınca daha iyi anladık. Herkesin elindekilerinin kıymetini daha iyi anladığı bir dünyada israf da olmaz, küresel sistem de israfı dayalı bir paradigmadan kurtulabilir.

Şengül Arslan, Köln

Yazı İşleri gelen mektupları kısaltma ve değiştirme hakkına sahiptir. Okuyucu mektupları dergi redaksiyonunun görüşlerini yansıtmamaktadır. Bize görüşlerinizi okuyucu@perspektif.eu e-posta adresi üzerinden bildirebilirsiniz.

Geçen Sayıdan Öne Çıkanlar

Beslenme yetersizliği ve kıtlığın 21. yüzyılda dünya nüfusunu besleyebileceğinden çok daha fazla gıda üretilmesine rağmen açlık günümüzde artarak devam etmektedir.

Açlık, çok daha derinlerde yatan krizlerin sadece bir dışavurumu.

Allah'ın emirleri ile Müslümanların amelleri arasında bir uyum gerçekleşebilseydi, gıda güvenliği zaman veya mekândan bağımsız olarak zaten gerçekleşiyor, başarılı oluyor ve sürdürülüyor olurdu.

2 Dakika, 36 Saniye: Köln'de Ezan Tartışmaları

Almanya'nın Köln şehrinde DİTİB Merkez Camiinde ilk defa bir cuma namazı vaktinde hoparlörden ezan okundu. Ezana dair tartışmalar ve ileri sürülen argümanlar, Müslümanların geleceğiyle de doğrudan ilintili.

Ali Mete*

Köln'de Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB) Merkez Camisinde dışarıya açık olarak okunan ilk ezan tam 2 dakika, 36 saniye sürüyor. Belediye ile aylar süren ön hazırlıkların neticesinde 14 Ekim 2022'de minareden değil caminin avlusundaki iki küçük hoparlörden, 60 dB'yi, yani normal konuşma yüksekliğini geçmeyecek şekilde, sadece haftada bir cuma vaktinde okunan bu ezanın sesi düşük olsa da, etrafında sürdürülen tartışma büyük oldu. Bir ibadethanede din hürriyetinden hareketle kullanılan bir hakkın doğurduğu yansımalar hayli farklı.

Yeni Olmayan Bir Pratik: Ezan

Esasen açıktan ezan okunması yeni bir uygulama değil: Hollanda'da 1980, Belçika'da 1981, Almanya'da 1984 ve Avusturya'da 2005 yılından bu yana bazı camilerde ezan açıktan okunuyor. Dolayısıyla Avrupa'da onlarca camide bu uygulamanın -bazı kısıtlamalar olsa da- devam ettiğini söyleyebiliriz. Zaten hukuken de açıktan ezan okunması -ülkeden ülkeye

*Frankfurt'ta Din Bilimleri lisans eğitimini tamamlayan Ali Mete, İslam Toplumu Millî Görüş (İGMG) Genel Sekreteridir. Mete aynı zamanda PLURAL Yaynevinin müdürlüğünü ve Perspektif dergisinin genel yayın yönetmenliğini yapmaktadır.

Çoğulcu toplumlarda din, düşünce ve ifade hürriyetinden hareketle her iki pratik -kilise çanları ve ezan- tüm içerik ve iddialarıyla normal kabul edilmelidir.

farklılıklar ve değişen gereklilikler olmakla beraber- genel itibariyle mümkün ve prensip olarak kiliselerin çan çalmasından farklı bir muameleye tabi tutulmamalı. Geçtiğimiz iki senede pandemiyle birlikte Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa'daki birçok şehirde salgın karşısında kendisini dayanak-sız hisseden inançlı insanlara destek olmak adına açıktan ezana izin verilmişti. Bu yönüyle Köln'deki ezan -en azından bu şehir için- aslında bir dönüm noktası teşkil etmiyor ve şehir sakinleri için de çok büyük bir yenilik arz etmiyor.

Bununla birlikte cami cemiyetlerinin kahir ekseriyeti toplumsal tartışmalara sebebiyet vermek için ve bulundukları yerin şartlarına bağlı olarak açıktan ezana ihtiyaç duymadıklarından ezanı cami içinde okumayı tercih ediyorlar. Peki oldukça köklü ve aslında sıradan dinî bir pratik olmasına rağmen ezan Köln'de neden bu kadar tartışıldı? Bu sorunun cevabı için birkaç faktörü incelemekte fayda var.

Ezanın Siyasal Bağlamda Yorumlanması

Tartışmanın bu şekilde hararetle sürdürülmesindeki ilk neden DİTİB faktörü. Merkez Camisinin kuruluş aşamasında sürdürülen tartışmalar, açılışının Türkiye Cumhurbaşkanı ve Diyanet İşleri Başkanı tarafından yapılması sebebiyle oluşan sıkıntılar ve cami haricinde DİTİB etrafında devam eden "Türk devletine bağlılık" iddiaları caminin ilk açıktan okunan ezanını da büyük oranda gölgeledi.

Bununla ilintili olarak ezanı vesile bilip eski ön yargıları aktif hâle getiren ve böylece bazı stereotipleri besleyenler de eksik olmuyor. Ahmad Mansour ve Susanne Schröter gibi aktivist/akademisyenler ezanı tolerans ve din hürriyetinin gereği bir uygulama olarak değil, "siyasal İslam"ın güç göstergesi olarak görüyor. Bu argümanlar karşısında hukuk devletinin bu polemiklerle işlemediğini hatırlatmakta fayda var. Zira aynı mantıkla İslami yaşamın

en temel diğer parçaları "tehlike" addedilip delil ve dayanağa ihtiyaç duyulmadan töhmet altında bırakılabilir. İslam'ın her türlü temel dışavurumunun "siyasal İslam" argümanı ile karşılaşması, ezan bir tarafa camilerin mevcudiyetini dahi sorgulayan bir patikaya açılabilir. Düşünce ve ifade özgürlüğü açısından bu tür fikirler mümkün olmakla beraber İslam'ın asırlara yayılan dinî pratiklerinin sözde bir "tehlike" ile özdeşleştirilmesi, ezanı toplumsal huzuru zehirlemek amacıyla araçsallaştırmaktan başka bir işe yaramıyor.

Diğer yönüyle "siyasal İslam" kavramının bu denli geniş bir biçimde kullanılabilmesi de kavramın iyice muğlaklaştığını ve her tarafa çekilebileceğini vurgulayan başka bir soru işareti. Bu tarz söylemler ezan veya başörtüsü gibi dinî pratikleri siyasi arenaya çekip dinî olmaktan çıkartmaya ve siyasallaştırmaya çalışan akımların işine geliyor.

"Öteki"ne Varlık Alanı Açmak

Açıktan okunan ezana karşı diğer bir argüman ise, ezanın kilise çanlarından farklı olarak ülkenin kültürel mirasına ait olmaması. Batı Avrupa'nın birçok ülkesinde ilk ezan seslerinin 1980'li yıllarda duyulmaya başladığını dikkate alırsak, bir yönüyle bu tarihsel saptama isabetli olarak görülebilir. Fakat çeşitlilik söz konusu olduğunda toplumsal gerçeklik, hiçbir toplumda statik değildir, olmamalıdır da. Nasıl ki Müslümanlar cami ve diğer dinî, kültürel ve sosyal yapılarıyla yaşadıkları ülkelerin birer parçası hâline geldiyse, ezan da bu kültürün ve duyulduğu toplumların "ses coğrafyasının" bir parçası olabilir. Akan tarih ve toplumsal tecrübemiz, bizi çokkültürlü ve çeşitlilik dolu bir arada oluşlara ilettiğinde, işittiğimiz seslerin de giderek çeşitlenip çoğalması kaçınılmaz bir sonuç olacaktır.

Bu süreçte İslam'ın daha görünür olduğu ve olacağı aşikâr. Daha görünür -ve ezan söz konusu olduğunda "daha duyulur"- olmak elbette soru ve

sorunları da beraberinde getirecektir. Ezanın yanında ve karşısında duran tarafların birbirini anlamaya çalışmasını, bazen de anlamamasına rağmen kabul etmesini ve varlık alanı tanımamasını gerektirecek durumlar olacaktır. Anlamamaya ve hatta doğru bulmamaya rağmen "öteki"ne varlık alanı tanımak, çoğulcu toplumların temel kurallarından biri ve bu kural, yalnızca ezan söz konusu olduğunda çoğunluk toplumu için değil, İslami referansların dışında yer alan birçok konu söz konusu olduğunda Müslüman cemaatler için de geçerli.

Duygusal Bağın Ezanla Güçlenmesi

Diğer bir ezan karşıtı argüman ise ezanın muhtevasına dair. Kamuoyu tartışmalarında sıkça dile getirilen argümanlardan birisi şöyle: "Çan sesleri belli bir mesaj taşımaz iken ezanın dışlayıcı bir mesajı var." Pek bilinmese de öğle vakti çan çalınmasına eskiden Almandada "Türkenläuten" (Tr. "Türk çanı") deniliyordu. Öğlen vakti duyulan bu çan, Papa Üçüncü Kalixt'in 1456 yılındaki talimatına dayanıyor ve Macarların Osmanlılara karşı zafer elde etmesi için dua edilmesine çağrı niteliği taşıyordu. Bu durumda kilise çanlarının da -en azından tarihin belli bir döneminde- "mesaj" taşıdığını söylemek hatalı olmayacaktır.

Ayrıca dinlerin -bilhassa semavi olanların- hakikat iddiasında bulunmaları ve bunu da farklı

vasıtalarla ifade etmeleri normal bir durumdur. Çoğulcu toplumlarda din, düşünce ve ifade hürriyetinden hareketle her iki pratik -kilise çanları ve ezan- tüm içerik ve iddialarıyla normal kabul edilmelidir. Toplumun çoğunluğunun hoşuna gitmese de buradaki azınlık haklarının korunması gerekmektedir.

Hülasa edecek olursak güncel ezan tartışması toplumsal ön kabulleri ve ön yargıları bir defa daha gün yüzüne çıkarttı. Bu tartışmada bilgi eksikliği veya farklı argümanların yanı sıra bir de bilinçli ideolojik çarpıtmalar söz konusu. Bütün bunlara rağmen ezan, Müslümanların kendilerini toplumun neresinde gördüklerine dair güçlü bir mesaj. Yaşadıkları mahalle ve şehrin içerisinde duyulur/görünür olmakla karakterize olan bu mesaj, aynı zamanda Müslümanların uzun zamandır yaşadıkları topraklara olan duygusal bağlarını ezan ile de güçlendirmek istediklerine dair bir işaret. Bu nedenle ezan Müslümanlar açısından yeni sorumluluk alanları da açıyor: Toplumun -mesnetli ya da mesnetsiz- ön kabullerini empatiyle hesaba katıp kendi argümanlarını açıklamak, dinlemek ve ikna etmek, ama her hâlükârda haklarına sahip çıkarak geleceğe ilerlemek. Bu engebeli yolun sonunda İslam ve Müslümanların toplumun tabii birer parçaları olduğu gerçeği hepimizi bekliyor olacak.

CIMG FRANCE | CENAZE FONU

CIMG France - Confédération Islamique Millî Görüş | İslam Toplumu Millî Görüş

64 rue du Faubourg Saint-Denis | 75010 Paris | T 01 45 23 41 55 | F 01 47 70 34 96
info@cenazefonu.fr | www.cenazefonu.fr

Alman Federal Meclisinde Bir “Siyasal İslam” Tartışması

“Siyasal İslam” çok uzun süredir süren bir tartışmanın temel kavramı. Alman Federal Meclisinde “siyasal İslam” tartışmasıyla ilgili eleştirel argümanların bir özeti.

Ünal Koyuncu*

*Siegen Üniversitesi siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih dallarında yüksek lisans eğitimini tamamlayan Koyuncu'nun uzmanlık alanları göç, entegrasyon, diaspora politikaları ve Avrupa ülkelerinde Müslümanlar gibi konulardır. Koyuncu, İslam Toplumu Milli Görüş (İGMG) bünyesinde Ülke Masaları'nı koordine etmektedir.

Alman Federal Meclis İçişleri ve Vatan Komisyonunda “siyasal İslam” meselesi 19 Eylül 2022 tarihinde kamuoyuna açık bir şekilde ele alındı.¹ Hukukçu, ilahiyatçı, siyaset bilimci, Orta Doğu uzmanı, Anayasayı Koruma Dairesi temsilcisi ve sivil toplum temsilcilerinden oluşan bir grup uzman söz konusu oturumda farklı partilerden oluşan Meclis Komisyonu üyelerini bilgilendirdi. Komisyonun bu konuyu ele alma sebebi, Hristiyan Demokratların Federal Meclis’e sunduğu “Almanya’da siyasal İslamcılığın finansmanını açığa çıkarmak ve engellemek” başlıklı soru önergesiydi. Bu yazıda Hukukçu Prof. Mathias Rohe, İlahiyatçı Prof. Mouhanad Khourchide ve proje yöneticisi Nissar Gardi’nin görüşleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılacaktır.

“Özgürlükçü Toplumumuz İçin Bir Tehdit”

“İslamcılık” teriminin genel olarak zaten siyasal içeriği barındırdığını dikkate aldığımızda soru önergesinde geçen “siyasal İslamcılık” başlığının tuhaf bir kavramlaştırma olduğu dikkat çekiyor. Büyük ihtimalle “siyasal İslam” ifadesini kullanmamak niyetiyle üretilmiş bu kavramla “İslamcılık” veya “siyasal İslam” olarak tanımlanan alana işaret ediliyor. Soru önergesi Almanya’da -ve aslında bununla birlikte diğer Batı Avrupa ülkelerinde- “siyasal İslam” konulu tartışmalarda meselenin özünü teşkil eden içeriği barındırıyor. Mecliste yapılan görüşmede sarf edilen bazı yorumlara geçmeden önce şu ifadelerle göz atmakta fayda var: “Terörist ve tehlikeli kişilerin ötesinde bu ülkede (Almanya’da) İslamcı alanda aktif olan şiddet kullanımını kabul etmeyen ama uzun vadede eşit hakların, düşünce ve din özgürlüğünün, azınlıkların korunmasının ve din ve devlet ayrımının olmadığı İslami bir iktidar düzeni için mücadele eden birçok aktör bulunmaktadır. Bu siyasal İslamcılığın -güvenlik kurumlarınca ‘legalist İslamcılık’ olarak da adlandırılıyor- temsilcileri görünürde şiddet kullanmadan hareket ediyorlar, ancak dünya görüşleri demokrasi, çoğulculuk ve bireysel özgürlük haklarına temelden karşı olan bir

tutumu içeriyor. Siyasal İslamcılık özgürlükçü toplumumuz ve toplumsal birlikteliğimiz için bir tehdit oluşturmaktadır. Aynı zamanda dinini rahatça ve özgürlükçü demokratik düzenimizle ahenkli bir şekilde yaşayan Almanya’daki Müslümanların çoğunluğu için bir yüküdür.”

Bu ifadeler bir yandan Almanya’da “siyasal İslam” olarak adlandırılan olguyu tehlikeli ve mücadele edilmesi gereken bir hareket olarak gören kurum ve kişilerin düşüncelerini ifade ediyor. Diğer yandan da -daha çok dindar- Müslümanların kamuoyunda yer almalarına ve siyasal katılımına gölge düşürdüğü için bu tanımlamayı doğru bulmayan kişilerin mesafeli durduğu yerleri gösteriyor. Meclis görüşmesi meselenin hangi çerçevede nasıl ele alındığını gösteren küçük bir örnek oluşturuyor.

Düzen Karşısı Bir Tehlike Olarak “İslamcılık”

Nissar Gardi’nin şu cümleleri Hristiyan Demokratların soru önergesindeki cümlelerden farklı olarak ortak noktanın ne olduğuna işaret ediyor: “Dini temellendirilmiş aşırılığın bir şekli olarak İslamcılık, sivil toplum perspektifi itibarıyla hem baskın toplumun hem de azınlık topluluğun çoğunluğu tarafından reddedilmektedir. İslam’ın özel bir yorumuna dayanan ve çoğulculuk ve demokrasi karşısı olan, insan düşmanı bir perspektifi savunan, bununla birlikte totaliter iktidar düzeni için mücadele eden dinî-siyasi gruplar özellikle de çoğunlukla İslam ülkelerindeki savaş ve işgaller olmak üzere terör saldırılarıyla bağlantılıdır.”

“İslamcılık” sorununa seçici yaklaşan uzmanların başında gelen Hukukçu Prof. Matthias Rohe da tehdit olan İslamcılığın neyi içerdiğini netleştirmeye çalışıyor ve sorunun adını daha net koyabilmek için seküler hukuk devletiyle örtüşmeyen siyasal İslam’ı şu başlıklarla şekillendiriyor: Belirleyici tek kimlik olarak kabul edilen “İslami kimlik”, dünyanın “Müslümanlar” ve “Müslümanlaştırılması gereken ötekiler” şeklinde ikiye ayrılması, çoğunluk topluma uyumun engellenmesi, insan hakları temelli seküler hukuk düzeninin reddi, hu-

“Dini temellendirilmiş aşırılığın bir şekli olarak İslamcılık, sivil toplum perspektifi itibarıyla hem baskın toplumun hem de azınlık topluluğun çoğunluğu tarafından reddedilmektedir.”

kuk devleti karşısı iktidar talebi ve grup içi sosyal baskı. Buna ek olarak son dönemde özellikle Avusturya’daki Siyasal İslam Dokümantasyon Merkezi bünyesindeki çalışmalarıyla da dikkat çeken ilahiyatçı Prof. Mouhanad Khourchide de siyasal İslam ile ilgili getirdiği tanımlamayla bu ortak noktaya katkıda bulunuyor. Khourchide siyasal İslam’ı, “Savunucuları tarafından İslami kabul edilen ama demokratik hukuk devletinin temel ilkeleri ve insan haklarıyla bağdaşmayan değer ve kurallarla toplumu, kültürü, devleti ve siyaseti etkilemek ve dönüştürmek isteyen toplum ve iktidar ideolojisidir.” şeklinde tanımlıyor.

Dikkat edilirse, bu ortak kabulde terör saldırısı düzenleyen İslami kimlikli kişilere odaklanmış bir yaklaşım söz konusu değil. Bu kişiler zaten doğrudan “İslamcı terörist/radikal” olarak adlandırılmakta ve güvenlik birimleri de bu kişilere karşı mücadelesini sürdürmekte. Komisyonun gündeminde olan konu da zaten bu değil. Konu, Almanya’da yerleşik siyasal ve toplumsal düzen için tehlike olarak görülen İslami kaynaklara dayanan yorum, zihniyet ve gruplar. “Siyasal İslam/İslamcılık” olarak tanımlanan bu oluşumların karakteristik özelliğinin ana omurgasını, seküler hukuk devleti, çoğulculuk ve insan hakları gibi bugünkü Almanya’yı Almanya yapan politik ilkelere karşıtlık/düşmanlık oluşturmaktadır.

“Terörle Mücadele” ve “Temel Haklar” Arasında Sıkışmışlık

Seküler hukuk düzenini korumak açısından üzerinde durulması gereken konu teröre, terörist saldırılara karşı tek vücut olmaksı, bu birlikte yaşamının doğal bir tezahürüdür. Teröristin dini, kültürel-etnik kimliği veya ideolojisi ne olursa olsun buna karşı durmak toplumsal sorumluluk-

tur. Farklı dinî-ideolojik kimliklere sahip aktörler arasında dayanışma kaçınılmazdır. Ancak konu toplumda tarihsel olarak -göreceli- yeni var olan bir dinin mensuplarının yani Müslümanların dinî hayatlarının kamusal alan itibarıyla sorunsallaştırılmasıysa o zaman durum farklı bir boyut alıyor. Bu çerçevede Federal Meclis Komisyonunda ele alınan siyasal İslamcılık taslağının Müslüman birey ve grubun temel hakları bağlamında sorun teşkil eden boyutları dikkatten kaçmamalı. Zira Müslümanların dinî yaşamının farklı kesimlerce farklı yorumlandığı bir coğrafyada bu sorunların üzerinde ayrıca durmaya ihtiyaç var.

Almanya’da başörtüsü, helal kesim veya işyerinde namaz kılma gibi kamusal alan yüzü olan dinî ibadetleri siyasal-toplumsal düzene meydan okuma ve bu düzeni değiştirmeye yönelik adımlar olarak görenler olduğu gibi bunları seküler ve insan hakları temelli hukuk düzeni içerisinde dini yaşamak olarak kabul edenler de var. Farklı yorumların olması nedeniyle oluşan bu gri alan seküler hukuk devleti ve Müslümanların siyasal-toplumsal katılımı açısından hassasiyet içerir. Ayırt edici bir yaklaşım sergilenmediği takdirde hem hukuk devleti ilkelerine hem de Müslüman birey ve grupların haklarına zarar verilir, ki yine yukarıda ismi geçen uzmanlar tam da bu noktalara işaret etmektedir.

Prof. Rohe, zararlı noktalara dikkat çeken uzmanlar arasında yer alıyor. Hukuk devletinin kendisini koruması gerektiğine ancak bunu yaparken hukuk devleti ölçülerine dikkat edilmesinin şart olduğuna dikkat çeken Rohe, soru önergesinden hareketle siyasal İslam’ın çift anlamlılığını gündeme getiriyor. Ona göre “siyasal İslamcılık” kavramı bir yandan hukuk devleti düşmanlığı içeren iktidar odaklı ideolojilerini İslami referanslarla meşrulaştıran taraflara işaret

ediyor, diğer yandan da Müslümanların siyasal angajmanını sorunsallaştırıyor. Bunu ifade ederken birincisiyle ilgili hukuk devletinin kendisini savunması gerektiğini, ikincisinin ise hukuk devleti açısından sorun olamayacağını altını çiziyor.

Cemaat ve Dernek Arasında Ayrım

Rohe, ilk olarak soru önergesinde geçen “legalist İslamcıların okullarda verilen İslam din derslerini etkilemesi” iddiasına itiraz ediyor. 20 yıldır bu alanda etkin bir kişi olarak devlet kurumlarının takibinde yürüyen İslam din derslerinde böyle bir gelişmeye şahit olmadığını belirtiyor. Hristiyan Demokratların böyle bir iddiaya soru önergelerin de yer vermeleri düşündürücü.

İkinci olarak geleneksel dindarlıkla İslamcılık arasında kesişen noktalara dikkat çekiyor. “Cinsiyet ilişkileri”, “homofobi”, “dini tek hakiki inanç olarak kabul etme” gibi siyasal İslamcılık bağlamında sorunsallaştırılan düşünce ve tavırların geleneksel-muhafazakâr dindarların tutumları arasında da yer aldığını ve bu görüşlerin hukuk devleti açısından sorun olmadığını, hukuk devletinde muhafazakâr görüşleri savunmanın da mümkün olduğunu belirtiyor. Bu itirazı ayrıca ele almak mümkün. Daha önce de belirttiğimiz gibi dindarlığın yansımaları olan başörtüsü, helal kesim, namaz, oruç veya ezanı düzene karşıtlığın alameti olarak görenlerin Rohe’nin itirazına kulak vermelerine fazlasıyla ihtiyaç var. İslamcıların Müslüman düşmanlığını mağdur rolü için kullandıkları düşüncesiyle ilgili olarak da Rohe, İslam eleştirisi adı altında Müslüman düşmanlıklarının olduğu gerçeğini hatırlatıyor.

Prof. Mouhanad Khourchide de siyasal İslam bağlamında neyin sorun olamayacağını yazılı metninde ayrıca belirtiyor. Khourchide, “Siyasal İslamcılık, Müslümanların siyasal katılımı, daha doğrusu toplumsal angajmanı ile karıştırılmamalıdır. Müslümanların bu angajmanı seküler veya dinî gerekçelere dayanabilir. Dinî gerekçelere dayanan her siyasal katılım ve toplumsal angajman sorun değildir. Çevreyi daha fazla koruma, daha fazla kadın hakkı

gibi konularda dinî gerekçelerle mücadele edilebilir.” Dolayısıyla ona göre dinî gerekçelere dayanan her toplumu şekillendirme ve siyasette eleştirel tutum sergileme eylemi siyasal İslam kapsamında değerlendirilemez. Sadece demokratik hukuk devleti, insan hakları ve özgür toplumla örtüşmeyen eylemler siyasal İslam kapsamına girer. Bununla neyi kastedildiğine somut bir örnek vermek gerekirse: Başörtüsünün zorla takılması insan haklarıyla çelişirken kadının kendi isteğiyle, kişisel tercihiyle başörtüsünü kullanması doğal hakkıdır.

Nissar Gardi, siyasal İslam tartışmasında ayırt edici yaklaşımın olmaması durumunda oluşabilecek bir başka soruna dikkat çekiyor: “İslamcı aktörler vardır. Bununla birlikte onlarla aktif oldukları cemiyetler arasında ayrıma gitmek gerekir. Cemaat ve dernek arasında ayrım yapılmadığı takdirde -Hamburg’daki IZH ve cemaati örneğinde olduğu gibi- başka sorun alanları ortaya çıkmaktadır. Cemaate mensup olan Müslümanlar tehdit edilmekte, hakarete maruz kalmaktadırlar. Halbuki onların, derneğin yapısı ve arka planı hakkında bilgisi yoktur.”

Siyasal İslam/İslamcılık akımına karşı başta Anayasayı Koruma Dairesi olmak üzere bazı kamu kurumları, siyaset ve sivil toplum aktörleri uzun zamandır mücadele yürütüyor. Meclis komisyonunda yapılan görüşmeler bu mücadele hakkında düşünme fırsatı sunuyor. Bu yazının konusu olan görüşmeyi bir bütün olarak ele aldığımızda bu mücadeleye eleştiriden arınmış topyekûn bir desteğin olmadığını görüyoruz. Müslümanların temel hakları bağlamında tali hasarlara dikkat çeken bir kesimin olduğu da ortada. “Siyasal İslam” tartışmasını Müslümanların Almanya’daki geleceği açısından sağlıklı bir zemine oturtmaya, sapla samanı karıştırmamaya ihtiyaç var. Sadece tali hasar veren kişi ve kurumlarca değil, bu hasara uğrayan kişi ve yapılar açısından da bu elzem.

Dipnot

1. Komisyonun ilgili oturumunu video olarak izlemek ve bu yazı için değerlendirilen metinlere ulaşmak bu linkten mümkün: <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw38-pa-inneres-islamismus-908724?>

Her Sabah Selam'la Başlar!

Birleşik Krallık'ın Etnik Açıdan En Uyumlu Şehri Nasıl Ülkenin En Bölünmüş Şehri Hâline Geldi?

Birleşik Krallık'ın Leicester şehrinde son aylarda Hindu ve Müslüman toplum arasında yaşanan gerilim ve çatışmaların ardında hangi nedenler yatıyor ve olayları yatıştırmak için neler yapılmalı?

Chris Allen*

*Leicester Üniversitesi Kriminoloji Bölümü Nefret Araştırmaları Merkezi'nde öğretim üyesi olan Dr. Chris Allen İslamofobi ve İslamofobik nefret suçları konularında çalışmalar yürütmektedir.

Birleşik Krallık'ın Doğu Midlands bölgesinde yer alan Leicester şehri, bu yaz sonunda üç hafta içinde Hindular ve Müslümanlar arasında bir dizi şiddet olayına sahne oldu. Leicester, Birleşik Krallık'ın –kendisini etnik azınlık olarak tanımlayanların sayısının beyaz İngiliz olarak tanımlayanlardan daha fazla olduğu – “minority-majority” şehirlerinin ilklerinden biri. Bununla birlikte aynı zamanda onlarca yıldır Birleşik Krallık'ın “etnik açıdan en uyumlu şehri” olarak da biliniyordu. Ancak bir aydan kısa bir süre içinde şehir, ülkenin en bölünmüş şehri hâline geldi. Şiddet artık durmuş olsa da bazıları bu sükûnetin geçici olabileceğinden endişe duyuyor. Diğerleri ise şiddetin, daha önce Birmingham şehrinin dış mahallelerinde olduğu gibi, çok sayıda Müslüman ve Hindu'nun yaşadığı diğer kasaba ve şehirlere de sıçramasından korkuyor. Meseleyi anlamaya çalışabilmek adına öncelikle olayların bağlamını, ne olduğunu ve neden olduğunu ortaya koyup, ardından olaylara verilen tepkiyi ve gelecekte nelerin yapılması gerektiğine bakalım.

“Pakistan'a Ölüm”den “Jai Shri Ram”a

Olaylarla ilgili medyada yer alan haberlerin çoğuna göre olayların başlangıç noktası 28 Ağustos 2022 tarihinde Hindistan ile Pakistan arasında oynanan kriket maçı. Kısa bir süre sonra sosyal medyada yer alan görüntülerde, bazıları Hindistan bayrakları taşıyan erkeklerden oluşan büyük bir kalabalığın Leicester'da “Pakistan'a ölüm” sloganları atarak yürüdüğü görülüyor. Bu yürüyüş sırasında bir polis memuru ve Sih bir adam kalabalık tarafından şiddetli bir saldırıya uğruyor. Konuyla ilgili ilk ifadeler Sih adamın Müslüman sanılarak hedef alındığı yönünde.

Birkaç gece sonra sosyal medyaya olaylarla ilgili daha fazla görüntü yansıdı. Bu görüntülerin ilkinde Leicester'ın Hindu bölgesinde, içlerinden biri bıçak taşıyan bir grup adamın koşarak insanlara ve eşyalara saldırdığı görülüyordu. İkincisinde ise bir adam bir Hindu evinin önünden dinî bir bayrağı çekistiren görülüyordu. Aynı gece şehrin başka bir yerinde genç bir Müslüman adam bir grup adamla karşı karşıya geliyor, bu kişiler kendisine önce Müslüman olup olmadığını soruyor, ardından ona saldırıyorlardı.

Zaten yüksek olan tansiyon, 17 Eylül'de yaklaşık 200 Hindu erkeğin şehrin doğusunda Müslümanların çoğunlukta olduğu bir bölgede aniden toplanarak yürüyüşe geçmesiyle doruğa çıktı. Maske, kapüşon ve kar maskesi takan bu kişiler, Hindistan'da Hindu milliyetçisi (Hindutva) şiddetle eş anlamlı bir ifade olan ve “Yaşasın Tanrımız Ram” anlamına gelen “Jai Shri Ram” sloganları atarak yürüyorlardı.¹

Yürüyüşe katılan bazı kişilerin Müslümanlara saldırdığı iddialarının ardından, Müslüman erkeklerden oluşan kalabalık gruplar tepki olarak sokaklara döküldü. Polisler tarafından dağıtılan grup birbirlerine karşılıklı olarak şişeler fırlatırken, bir Hindu tapınağından da bir bayrak zorla indirildi. Şiddet, ertesi akşam bir caminin duvarının tahrip edilmesi ve bir Hindu bayrağının yakılmasıyla devam etti. O hafta yaklaşık 50 kişi tutuklandı.

Olaylara Sebep “Olmayan” Kriket Maçı

Kriket maçına odaklanılmasına rağmen, kentteki Hindular ve Müslümanlar arasındaki gerilimin bir süredir tırmanışa geçtiği biliniyordu. İşlerin şiddete varması açısından bu durum, bu yılın Mayıs ayında genç bir Müslüman erkeğin, ellerinde sopalar ve demir çubuklar olan 30 Hindu erkeğinin şiddetli saldırısına uğramasına kadar geri götürülebilir. Mağdurun daha sonra kırık bir kolla hastaneye kaldırıldığı ve bu saldırının sadece korkuyu değil öfkeyi de arttırdığı biliniyor.

Olaylar sırasında “Jai Shri Ram” sloganının atılması nedeniyle yaşananlarda Hindutva hareketinin rolü ve etkisi mercek altına alındı. Geçmiş 19. yüzyıla kadar uzanan Hindutva hareketinin ideolojisi, Hint ulusal kimliğinin ve kültürünün Hindu dininin ayrılmaz bir parçası olduğu fikrine dayanıyor. Başta Müslümanlar olmak üzere tüm dinî azınlıklara karşı nefreti körükleyen Hindistan'ın mevcut iktidar partisi Hindistan Halk Partisi (BJP) bu hareketin siyasi kanadı olarak biliniyor.

Leicester Mercury gazetesi, Hindutva ideolojilerinin şehre, aralarında Hindistan'dan öğrenci vizesiyle gelenlerin de bulunduğu yeni göçmenler tarafından getirildiğini iddia etti. Bazıları ise, çatışmaların başka şehirlerden Leicester'a taşındığı fikrini destekliyor. 18 Eylül Pazar günü tutuklanan

“Hindutva ideolojilerinin şehre, aralarında Hindistan'dan gelen öğrencilerin de bulunduğu yeni göçmenler tarafından getirildiğini iddia ediliyor. Bazıları ise, çatışmaların başka şehirlerden Leicester'a taşındığı fikrini destekliyor.”

18 kişiden sekizinin kentte ikamet etmediği, bunlardan altısının Birmingham ve çevresinden geldiği yönündeki haberler ise bu görüşü destekler nitelikte. Leicester'dekine benzer protestoların daha önce Birmingham yakınlarındaki Smethwick'te bulunan Durga Bhawan Hindu Tapınağı önünde de gerçekleşmiş olması bazılarına göre yine bu tezi destekleyen bir kanıt olarak görülüyor.

Şehir Habersiz Değildi

Yerel meclis üyesi Sharmen Rahman'ın belediye yetkililerinin ve yerel polisin olaylardan habersiz olmadığını belirtmesine rağmen, Leicester Belediye Başkanı Sir Peter Soulsby yaşananlardan “şaşkınlık duyduğunu” söyleyerek olayların araştırılması için şehir çapında bir inceleme başlatıldığını duyurdu. Bağımsız olacağı belirtilen inceleme, herhangi bir şekilde taraflı olduğu düşünülürse işleri daha da kötüleştirme potansiyeline sahip. Bu nedenle, soruşturmanın güvenin yeniden inşasına yardımcı olması için bağımsız, tarafsız ve doğru bir şekilde gerçekleştirilmesi hayati önem taşıyor.

Bunu başarmanın bir yolu “topluluklar” ve “topluluk” kavramlarına çok fazla vurgu yapmaktan kaçınmak. Araştırmaların da gösterdiği üzere, Birleşik Krallık'ın etnik ve dinî azınlıklarla ilgili olarak “topluluk” kavramını kullanması son derece problemli. Bu kullanım, sadece azınlıkların birbirleriyle genel nüfusa nazaran daha fazla ortak noktası olduğunu varsayarak kolaycılığa düşmekle kalmıyor, aynı zamanda onları homojen bir grup olarak ele alıyor. Tıpkı 2001 yazında genç Müslüman erkeklerin karıştığı Bradford olaylarına verilen tepkide olduğu gibi, bu tür bir yanıtın benimsenmesi sorunun “onların” sorunu olarak görülmesine ve dolayısıyla çözümlerin de “onlara” yüklenmesine yol açabilir.

Bu durum özellikle de dinî cemaatler ve dinî önderler için geçerli. Dinî önderlerin oynayacağı bir rol olsa da, bu kimselerin çevrelerinde olup

bitenlerden habersiz olmaları ve yakın etki çevreleri dışındakilerle temas hâlinde olmamaları son derece mümkün. Muhtemelen sadece ibadethanelere gelen ve dinlerini de benzer şekilde yaşayanlarla ilgileniyorlar. Olaylar haddizatında “dinî” olmadığından, dine ve dinî liderlere çok fazla vurgu yapmak bu nedenle ters etki yaratabilir.

Cehalet mi İnkâr mı?

Belediye başkanının görünüşe göre bu olayların Leicester'de yaşanması karşısında yaşadığı büyük “şaşkınlık” ya kasıtlı bir cehalet ya da kolektif bir inkâr anlamına geliyor. Bu nedenle, soruşturmaya öncülük edenlerin suçu basitçe yabancılara ve ithal ideolojilere atmakten kaçınması gerek. Yirmi yılı aşkın bir süredir kendisini Britanya'nın etnik açıdan en uyumlu şehri olarak tanıtan bir kent için yabancılara suçlamak son derece kullanışlı bir yaklaşım olur. Böylece bir yandan Leicester'ın itibarının sağlam kalması sağlanırken, aynı zamanda kentin idarecileri de haklarında yapılacak muhtemel bir incelemeden kaçabilecektir. Her ikisi de bir seçenek olmamalı.

Son olarak, yapılacak soruşturma Hindutva ideolojisinin Leicester ve daha geniş olarak Birleşik Krallık'taki varlığını ciddiye almalı. Hindutva'nın en azından 2019'dan beri şehirde var olduğuna işaret eden raporlar göz önüne alındığında, inceleme sadece bunu ciddiye almakla kalmamalı, aynı zamanda çıkan huzursuzluklarla bağlantılı olarak Hindutva'nın rolü ve işlevi de tam olarak araştırılmalı. İncelemenin tüm aşırılık yanlısı ideolojileri mercek altına alması gerekirken, incelemeden elde edilen bulguların inandırıcı olması ve gelecekte aynı şeylerin tekrarlanmamasına katkı sağlayabilmesi için “whataboutism”den de kaçınılması gerekiyor.

Dipnot

1. “Rabbimiz Rama'ya selam olsun!” diye de çevrilebilecek ve Hindular arasında inanç ortaklığını belirtmek amacıyla selamlama olarak da kullanılan ifade. (ç.n.)

Antisemitizm ve Hatırlama Hiyerarşileri: 15. documenta'dan Geriye Ne Kaldı?

Almanya'nın Kassel şehrinde düzenlenen ve “dünyanın en önemli çağdaş sanat festivali” olarak değerlendirilen documenta'ya antisemitizm iddiaları gölge düşürdü. documenta'ya dair artışma, aynı zamanda Almanya'nın hatırlama kültürü hakkında da nüveler ortaya koyuyor.

Zeynep Doğan*

Büyük burunlu, sivri dişli, gözleri kanlı, kafasında SS yazılı melon bir şapka giyen ve puro içerek resmedilmiş bir figür. Onun biraz aşağısında, yüzü domuz şeklinde tasvir edilmiş, başında Mossad yazılı miğfer ve Davud yıldızlı kırmızı fular takan üniformalı biri. Bu karikatürize görseller geçtiğimiz haziran ayında Kassel'in meydanlarından birinde bir çağdaş sanat sergisi kapsamında sergilendi. “People's Justice”, yani “Halkın Adaleti” isimli bu devasa poster Taring Padi isimli bir sanat kolektifi tarafından hazırlanmıştı. Eser, antisemitizmle suçlandı. Birkaç gün içinde önce üstü kapatıldı, ardından da kaldırıldı. Peki dünyanın en önemli çağdaş sanat festivalinde işler nasıl bu noktaya geldi? Büyük burunlu, sivri dişli, gözleri kanlı, kafasında SS yazılı melon bir şapka giyen ve puro içerek resmedilmiş bir figür. Onun biraz aşağısında, yüzü domuz şeklinde tasvir edilmiş, başında Mossad yazılı miğfer ve Davud yıldızlı kırmızı fular takan üniformalı biri. Bu karikatürize görseller geçtiğimiz haziran ayında Kassel'de bir çağdaş sanat sergisinde sergilendi. “People's Justice”, yani “Halkın

Adaleti” isimli bu devasa poster Taring Padi isimli bir sanat kolektifi tarafından hazırlanmıştı. Eser antisemitizmle suçlandı. Birkaç gün içinde önce üstü kapatıldı, ardından da kaldırıldı. Peki dünyanın en önemli çağdaş sanat festivalinde işler nasıl bu noktaya geldi?

documenta: Dünyanın En Önemli Çağdaş Sanat Festivali

documenta Almanya'nın Hessen eyaletinin Kassel şehrinde 5 yılda bir düzenlenen bir çağdaş sanat sergisi. Ülkenin tam ortasında seçilen konumuyla Almanya'nın savaş sonrası toparlanması adına sembolik bir değeri var. Venedik Bienali'nin iki katından fazla bütçesiyle, ve özellikle 2011'den sonra vizyonunu uluslararası küratörlerle genişletmesiyle dünyanın en önemli çağdaş sanat festivali olarak kabul görüyor.

15. documenta tüm bu tarihi üstlenirken, aynı zamanda önemli bir dönüşüm kararı aldı. Serginin genel konseptinin belirlenmesi, davet edilecek sanatçılar ve eserlerin yerleştirilmesine karar veren kürasyon görevi bir kişiye değil, bir sanat kolektifine teslim edildi. Ruangrupa isimli Endonezyalı bu

kolektif, documenta'yı sanatçılar arasında paylaşım ve dayanışma temelli bir Lumbung¹ eylemiyle oluşturdular. Sergiye tek tek sanatçılar değil sanat kolektifleri davet edildi; onlar da kendi yerel ağları üzerinden farklı sanatçıları davet etti. Böylece çoklu bir kürasyon deneyimiyle özellikle kolonyal geçmişi olan coğrafyalardan 1500 sanat merkezi sergiye katılma şansı elde etti. Ruangrupa, herkesin kendi ismini parlatmaya çalıştığı, kapitalist rekabet kurallarıyla örülü çağdaş sanat ortamının aksine, “sanat yapmak yerine arkadaş edinelim” sloganıyla sanatçılar arasında kalıcı ilişkiler kurmayı hedefliyordu. Ayrıca sanatçılar, geldikleri coğrafyaların toplumsal ve politik gerçeklerini

yansıtırken, farklı perspektiflere birlikte konuşabilecekleri bir alan açılacaktı.

documenta'da Antisemitizm İddiaları

documenta henüz açılmadan kamuoyunda hedef alınmaya başlandı. Almanya Yahudiler Merkez Konseyi, sergiye davet edilen Filistinli sanatçılar arasında BDS² hareketine yakın olanların varlığı ve İsrail'den hiçbir Yahudi sanatçının davet edilmemesi nedeniyle eserlerde antisemitizm oluşma şüphesini paylaştı. Buna karşı önerileriyse, eserlerin sergi açılmadan denetlenmesiydi. documenta yönetimi, sanatçıların eserleri hakkında önceden bilgi vermesi veya uyarılmasını içeren bu teklifi bir sansür girişimi olarak nitelendirdi.

*Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji bölümünde, yüksek lisans eğitimini ise İstanbul Şehir Üniversitesinde tamamlayan Doğan, Berlin Humboldt Üniversitesinde toplumsal hafıza konusunda doktora eğitimine devam etmektedir.

Bu baskı en çok Filistinli sanatçılar tarafından hissedildi. Filistinli sanat kolektifi Question of Funding'e ayrılan salon, henüz sergi açılmadan saldırıya uğradı. Sergi duvarlarına aşırı sağ propaganda ve ölüm tehdidi olarak yorumlanan yazılar yazıldı. Aynı salonda bulunan, Mohammed Al Hawajri'nin "Guernica Gaza" isimli serisi hedef alınan eserlerden biriydi. Picasso'nun Nazi Almanyasının 1937'de bombaladığı Guernica'yı bir savaş karşıtı görsel olarak simgeleştiren resmine referans veren bu seri, Millet, Delacroix, Chagall, Van Gogh gibi modern resim sanatının klasik temsilcilerinin resimlerine, İsrail ordusunun askerlerinin fotoğraflarını montajlanmasıyla oluşturulmuştu. Eser, politik bir propaganda olmakla itham edildi ve İsrail ordusuyla Hitler'in savaş suçlarını karşılaştırdığı için yoğun olarak eleştirildi.

documenta'nın açılışından önce yaşanan gerilim, açılışa katılan Cumhurbaşkanı Frank Walter Steinmeier'in konuşmasına da yansdı. Bu tartışmaları takiben katılmakta tereddüt ettiğini paylaşan Steinmeier konuşmasında, Almanya'da antisemitizm ve İsrail eleştirisinin sınırlarını yeniden hatırlattı: "İsrail devletinin tanınması, modern Yahudi toplumunun saygınlığının ve güvenliğinin tanınmasıdır. (...) İsrail politikaları eleştirilebilir, ama bu eleştiriler İsrail devletinin varlığını sorgulamaya varırsa sınır aşılmıştır."

Sanat Kolektifinden Özür

documenta'nın üzerinde dolaşan antisemitizm tehdidi, Taring Padi isimli Endonezyalı sanat kolektifinin "People's Justice" isimli 8x12 metre büyüklüğündeki devasa posterinin asılmasından sonra açık nüveler buldu. Üzerindeki yüze yakın karikatürize edilerek resmedilmiş figürün arasında iki tanesi açıkça antisemitik unsurlar içeriyordu. Tepkiler üzerine poster birkaç gün içinde kaldırıldı. Küratöryel ekip Almanya Federal Meclisine açıklama yapması için davet edildi.

Bu skandal farklı referansların bir arada konuşulmasındaki gerilimi gözler önüne serdi. Küresel

güneyi temsil eden sanatçılar Uzakdoğu Asya ve Avrupa politik-toplumsal tarihi içindeki uluslararası güç ilişkilerini eleştirel bir bakış açısıyla sunuyordu. Endonezya'nın aşına olduğu bu post-kolonyal bakış Almanya için oldukça yeniydi. Taring Padi kolektifi adına konuşan, Alexander Supartono, resimlerin Endonezya'daki diktatör Suharto rejimini destekleyen uluslararası güçleri temsilen, Endonezya'daki farklı tasvir geleneklerine referansla çizildiğini belirtti. 1967-1998 arasında devlet başkanlığı yapan Suharto ülkesinde 500.000'den fazla kişiyi öldürürken, Alman siyasetçilerden Helmut Kohl, CIA ve Mossad gibi istihbarat örgütleri tarafından destekleniyordu. Yayınladıkları özür metninde, Taring Padi posterdeki görsellerin Yahudiler nezdinde kırıncı olduğunu kabul etti ve "Almanya'nın tarihi bağlamında belirli bir anlam kazandığını"nın farkına vardığını belirtti.

Skandalların Ardından Gelen İstifalar

Sanatçıların kendilerini açıklama ve kamuoyundan özür dileme süreçleri tartışmaları sonlandırmadı. İlerleyen günlerde Meron Mendel, yeterli diyalog alanı bulamadığını söyleyerek görevinden ayrıldı. Almanya'da ırkçılığa dair eleştirel işleriyle bilinen, serginin yıldız isimlerinden Hito Steyerl, bu olaydan sonra documenta'ya güvenini kaybettiğini belirtti ve kendi eserini sergiden çekti. Açıklamasında, her ne kadar farklı ülkelerden gelen perspektifleri anlasa da Almanyalı bir sanatçı olarak antisemitizme karşı sorumluluğunu belirtti. Olayda sorumluluk alan documenta Genel Direktörü Sabine Schormann istifa etti.

Serginin bitimine iki hafta kala antisemitizm farklı bir eser üzerinden yeniden gündeme geldi. documenta tarafından görevlendirilen bilimsel danışma grubu eylül ayında araştırmasını tamamladı ve yayınladıkları açıklamada, "Tokyo Reels" isimli film arşivinin gösteriminin durdurulmasını istedi. Açıklamaya göre, film "Anti-Siyonist, antisemitik ve İsrail karşıtı bir tavır" içeriyordu ve eleştirel bir çerçeve içine alınmadan gösterildiği için şiddet propagandasına dönüşüyordu. İsrail'in

kuruluşundan itibaren Filistin bölgelerinin yaşadıklarını derleyen bir belge niteliğindeki bu film arşivi, Japonya-Filistin anti-emperyalist dayanışması sayesinde 1960'lı yıllardan itibaren Tokyo'da korunmuş ve Filistinli Subversive Film Kolektifi'ne teslim edilmişti.

Bu sefer küratöryel ekip, sergi sanatçılarının desteğiyle birlikte "Öfkeliyiz, üzgünüz, yorgunuz, birlik olduk" başlıklı bir mektup yayınladı. Bu sansür talebini ırkçı bulduklarını ve reddettiklerini açıkladılar. Antikolonyal mücadelelerinin bir parçası olarak, hedef gösterilen Filistinli sanatçılarla dayanışma içinde olduklarını ve Almanya toplumunun antisemitizm yanında başka ırkçılık türleriyle de yüzleşmesi gerektiğini belirttiler. Tüm bu saldırılar altında sergideki yüzlerce konu tartışılmamış, sanatçıların uğradığı saldırılar da göz ardı edilmişti. 100 günlük bir sanat etkinliği olarak tanımlanan documenta'nın sonuna gelindiğinde, Küba'lı sanatçı Tania Bruguere, sergiye katıldığı için bundan sonra antisemitist olarak etiketlenmekten korktuğunu, Filistinli sanatçı Yazan Khalili ise bir daha Almanya'da bir sergiye katılmayı düşünmediğini söylüyordu.

documenta ve Almanya'nın Hatırlama Kültürünün Gölgede Kalanları

documenta eylül ayında sonlandığında Almanya'nın en büyük medya organları tarafından bir "hata" "utanç" ve "felaket" olarak nitelendiriliyordu. Yaklaşık bir yıla yayılan tartışmalar, yerel ve küresel bağlamlar karşılaştığında yaşanan gerilimi hatırlama kültürü özelinde gösterdi. "Hatırlamada Dünya Şampiyonu" olarak nitelenen Almanya, 2. Dünya Savaşı ve Nazi Almanyası geçmişiyle sorumluluk alarak ve yaraları onarmayı hedefleyerek bir hatırlama politikası benimsedi. Bu politika, her şehirde gördüğümüz soykırım anıtları ve resmî anmaların yanında, aynı koşulların bir daha oluşmamasını sağlamak için Yahudi karşıtlığına dair gelecek nesilleri eğitmek ve uluslararası siyasette İsrail'i desteklemek gibi çok boyutlu faaliyet-

leri içeriyor. Meselenin entelektüel boyutundaysa, antisemitizmi bir ırkçılık biçiminden daha geniş anlamda anlama, Holokost'a organize bir devlet şiddeti olarak tarihte insanlığa karşı işlenmiş suçlar içinde biricik bir yer verme ve onu başka katliamlarla karşılaştırarak görelileştirmeme anlayışı hüküm sürüyor. Resmî anlatı ve eğitim politikaları bu temeller üzerinden şekilleniyor. Almanya 2000'li yıllardan itibaren bir göç-sonrası topluma dönüşmüş olsa da, şimdiye kadar farklı ülkelerden göçen hatırlama pratikleri kendilerine ana akımda bir yer bulamadı. Almanya tarihinin farklı kanlı noktalarını, kolonyal geçmişini, Asya, Roman ve Müslüman gruplara dönük ırkçılık biçimlerini hatırlamaya o kadar da cömert bir alan açmaması da, bu tartışmanın en güncel yanlarından biri. documenta ise tüm bu perspektifleri Almanya'nın kalbine taşıdı.

Eski Hessen Eyalet Başbakanı Hans Eichel documenta hakkında verdiği bir röportajda, "Almanya Taring Padi'nin özrüne göz hizasında bir yanıt verebilirdi. 'Biz de ülkenizde bu korkunç katliamları yapan diktatörü desteklediğimiz için çok üzgünüz', diyebilirdi." diyordu. Almanya şimdilik bu şansı kaçırmış gibi görünüyor. Sonuç olarak, Almanya kendi tarihinden gelen sorumluluğuyla, ülkede yaşayan Yahudi toplumu antisemitizme karşı bu tecrübe üzerinden tepki veriyor. Bunun yanında Almanya'da kimlerin incinmesi ve güvenliğinin öncelendiğini belirleyen bir kurumsal hiyerarşi var. Tüm documenta tecrübesinde gördüğümüz şey ise şu: Ülkede farklı perspektiften hatırlama kültürleri yer bulabiliyor, ama yalnızca entelektüel çevrelerde. Ana akıma gelme çabalarında ise çeşitli sosyal linç mekanizmaları devreye giriyor.

Dipnot

1. Endonezya dilinde, fazla pirinç hasadının depolandığı ve toplum yararına kullanıldığı pirinç ambarı.
2. İngilizce "Boykot, Yatırımların Geri Çekilmesi ve Yaptırımlar" kelimelerinden oluşan BDS, 2005'ten beri faaliyet gösteren, İsrail'e sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yaptırım uygulanmasını savunan uluslararası bir hareket. Almanya Parlamentosu 2019 yılında hareketin antisemitik olduğuna hükmetti.

Fransa'da Devletin İslam'a Karşı Sertleşen Tavrının Muhasebesi

Geçtiğimiz haftalarda Fransa'da vaiz Hassan Iquioussen'in bir suç işlememesine rağmen idari bir kararla sınır dışı edilmesi, ülkedeki Ekim 2020'den beri katılaştırılan İslam politikasının bir muhasebesini ve ülkedeki Müslümanların geleceğine dair endişeleri yeniden gündeme getirdi.

Fouad Bahri*

*Fransa'da İslam konusunda uzmanlaşmış bir gazeteci ve yazardır. Mizane.info haber sitesi ve Mizane.TV kanalında Genel Yayın Yönetmeni olarak görev yapmaktadır.

©Hadrian/shutterstock.com

Fransa'da Müslüman olmak son zamanlarda pek de kolay bir şey değil. Emmanuel Macron'un seçilmesinden bu yana, İçişleri Bakanı Gérald Darmanin'in yönetimi altında, Fransa'nın İslam'a yaklaşımında orta yolda bir baskı politikası yerleşik hâle geldi.

2 Ekim 2020 tarihinde Cumhurbaşkanı, Paris'in Les Mureaux banliyösünü ziyaret ederek etkileri bugüne kadar devam eden önemli bir konuşma yaptı. Konuşmasında ülkenin cumhuriyetçi değerlerinin ve geleneklerinin kesin bir şekilde reddedilmesiyle ilişkili bir tür dinî cemaatçiliğe atıfta bulunan muğlak bir terim olan yeni "İslami ayrılıkçılık" kavramını tanıtmıştı. Bu kavram, Cumhurbaşkanı Macron'un yeni İslam politikası için siyasi bir kılavuz işlevi görüyor. Macron'un Les Mureaux beldeğinde yaptığı konuşmadan beri devletin İslam ve Müslümanlara dair yaklaşımındaki olumsuz sinyaller arttı. Cumhurbaşkanı camileri kapatarak, imamları sınır dışı ederek ve İslami dernekleri feshederek ülkenin İslam politikasında kendinden önceki cumhurbaşkanlarından bariz bir farklı yola girdi.

Bir Cadı Avı Olarak "İslami Ayrılıkçılık"

Konuşmadan birkaç ay sonra, hükümetin "İslami ayrılıkçılığın" gayretli aktörleri olarak gördüğü herkese bir dizi yaptırım başlatacak bir yasa çıkarıldı. Samuel Paty'nin 16 Ekim 2020'de bir Rus-Çeçen göçmen tarafından vahşice öldürülmesi bu politikanın katalizörü oldu. Bu trajedi eğitim camiasında ve Fransız kamuoyunda bir elektroşoka yol açtı.

Tekrarlanan idari kontrollerin ardından kapatılan Müslümanlara ait (helal gıda ürünleri satan) dükkanlar, dinî semboller bulundurması nedeniyle faaliyetlerini durdurmaları emredilen spor salonları ve derneklere yönelik yaptırım dalgası "Ayrılıkçılık Yasası" oylanmadan önce başladı.

Facebook'ta Filistin, İslamofobiyle Mücadele Kolektifi (CCIF) ve insani yardım derneği Baraka City ile ilgili paylaşımlar nedeniyle bazı camiler altı ay süreyle kapatıldı. Söz konusu dernekler, "ayrılıkçılık" suçu işledikleri gerekçesiyle İçişleri Bakanlığı kararıyla kapatıldı ve banka hesapları donduruldu. NAWA Yayınları ve CRI Derneği de aynı akıbete uğradı. Bu kurumlar, Fransız devletinin siyasetine yönelik eleştiri taşıyan bir söylemde bulunmak ve devleti İslamofobik uygulamalarından ötürü kınamak gibi nedenlerle suçlandı. Akabinde işlevlerini yerine getirmekten men edildiler. Mahkemelere yapılan müracaatlara rağmen Danıştay bu baskıcı politikayı birçok kez onayladı. Devletin bu tutumu katılaşarak devam ediyor.

Sınır Dışı Edilen Vaiz Hassan Iquioussen ve Sıradakiler

Son olarak ağustos ayının sonlarında Vaiz Hassan Iquioussen sınır dışı edildi. Valenciennes civarında yaşayan bir aile babası olan Iquioussen, yaşamı boyunca Fransa'daki Müslümanların kökleri ve kendi ilkelerine sadık kalarak ülkenin gelişimine katkıda bulunmaları gerektiği konusunda İslami bir söylem geliştirmiş birisiydi. Bu söylemindeki ısrarı, aktif yurttaşlık aktivizmi ile mütebedeyin bir muhafazakarlığı birleştirmek olarak tarif edilebilir.

Sonradan özür dilediği geçmişteki antisemitik sözlü ifadeleri ve eşlerin ailedeki rollerine ilişkin mufazakâr yorumları, -Danıştay'ın da onayının ardından- Fransa'dan sınır dışı edilmesine yol açtı. İçişleri Bakanı Darmanin'in yaptığı açıklamaya göre Hassan Iquioussen'den artık Fransız topraklarında bulunması istenmeyen bir kişi olarak Fas'a dönmesi istenmişti. Ancak ironik bir şekilde, polis arabaları kameralar eşliğinde evine geldiğinde onu bulamadı. Iquioussen Bakanlık'ın idari kararını polislerden önce kendi başına uygulamış ve Fransız topraklarını hâlihazırda terk etmişti.

©Nebjsa Markov/shutterstock.com

Ülkeden gizli bir şekilde ayrılması, kendisine yönelik Avrupa genelinde bir tutuklama emri çıkarılmasına yol açtı. Iquioussen'in herhangi bir suç işlemekten kovuşturuluyor olması, Orwellen¹ bir durum. Birçok gözlemciye göre bu olay, devletin yürüttüğü politikanın acımasızlık olarak tanımlanabilecek hukuk dışı boyutunu ortaya koyuyor.

İçişleri Bakanı, sınır dışı edilebilecek imamların bir listesini hazırlamış durumda. Müslüman Kardeşler'e yakın olduğu söylenen eski adıyla UOIF, şimdiki adıyla Fransa Müslümanları (MF) örgütü de mercek altında. Ulusal sıralamada en iyi derecelerden birine sahip olan Lille'deki özel okul Averroès Lisesi, Xavier Bertrand başkanlığındaki Bölgesel Konsey tarafından üst üste ikinci yıl da herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin devlet yardımından mahrum bırakıldı. Okulun başkanlığını MF'nin eski başkanı Amar Lasfar yürütüyor.

Hassan Iquioussen'e destek veren camiler de İçişleri Bakanlığının hedefinde. Bakan Darmanin, demeç verdiği La Voix du Nord medya organına, "Onu destekleyen tüm camiler ateş hattında." dedi ve savaşçı bir üslupla ekledi: "Ayrılıkçı olarak nitelendirilen yüz kadar camiden, cumhuriyet modelimizin 'doğru yoluna' geri döndürülebilecek yaklaşık otuz cami var. Kurallarımızın dışında olduğunu tespit ettiğim ve kapatılan 23 cami vardı.

Dolayısıyla Hassan Iquioussen'i destekleyenler de dâhil olmak üzere denetimlerimizin muhatabı olan yaklaşık elli kişi var."

Fransız ve Müslüman Olmak

Bu cadı avının özellikle Macron döneminde Fransız Müslüman kamuoyunda kabul görmesi, Fransız yetkililer tarafından İslam'ın siyaseten ve toplumsal olarak reddedildiği yönündeki kökleşmiş fikri daha da besledi. Bu Fransız karar alıcıların üzerinde etraflıca düşünmediği ve yaşananları dikkatlice ele almayan sorunlu bir görüş. Fransa'da İslam gerçeğinin ve varlığının aşırı siyasallaştırılması, ülke medyasının toksik ve zulme kadar uzanan tutumu nedeniyle yıpranan pek çok Fransız Müslümanın hayatına olumsuz tesir etmekte. Başta başörtüsü, helal gıda konuları olmak üzere genel olarak Fransa'daki Müslüman varlığının ve normatif değerlerin dinî görünürlüğünün bir sorun olarak ele alındığı her polemikte, bu konular büyük bir yarık açmış durumda. Devletin merkezi olan Place Beauvau'da geçici olarak ikamet eden Macron tarafından yürütülen mevcut İslam politikası göz önüne alındığında, bu yarığın kapatılması pek mümkün gözüküyor.

Dipnot

1. George Orwell'in 1984 isimli romanına atıfla "otoriter" yerine kullanılan bir ifade.

Hassan Iquioussen'in bir suç işlememesine rağmen sınır dışı edilmesi, devletin yürüttüğü politikanın acımasızlık olarak tanımlanabilecek hukuk dışı boyutunu ortaya koyuyor.

Güçlenme (Empowerment) Nedir?

Güçlenme (Empowerment) konsepti, bilhassa yapısal ırkçılığın yöneltildiği gruplar açısından anlamlı. Peki Müslüman cemaat hangi “güçlenme” alanlarını aktive edebilir? Ve Müslümanlar açısından bu konsept neden gerekli?

Yasmine Chehata*

Müslüman karşıtı ırkçılık, Müslümanlara ve Müslüman olarak algılanan insanlara yönelik bir ırkçılık biçimi. Bu ırkçılığa maruz kalan kişilerin gerçekte Müslüman olup olmamaları veya kendilerini dindar olarak tanımlayıp tanımlamamaları bir önem arz etmemektedir. Bu dışlamaya sadece dinini yaşayan Müslümanlar değil, dış görünüşü veya ismi sebebi ile Müslüman olarak algılanan insanlar da maruz kalmaktadır.

İrkçilik, insanlara toplumda bir tarafın “normal” olarak işlev görüldüğü bir konum atar. İrkçilik ulusa, etnik kökene veya kültüre dayalı, “biz” ve “onlar” olarak gerçekleşen bir ayrımdır. Müslüman karşıtı ırkçılığın belirleyici özelliği, “(Hristiyan) Batı” ile “İslam kültürü” arasında kurulan ikili bir ayrımdır. Bu ayrım, bu iki tarafın farklı olduğunu söylemekle kalmaz, aynı zamanda onları bağdaştırılmaz unsurlar olarak görür. Bu sırada bir taraf üstün kabul edilirken diğer taraf değersizleştirilir.

Bu mekanizmaya “Othering”, yani “ötekileştirme/öteki hâline getirilme” denir.

İrkçılık ve Ayrıcalıklı Erişimler

İrkçılık zıtlıklarla düşünür. “Doğu”, “Batı”nın zıttı hâline gelir. Bu ötekileştirme ile amaçlanan şey sadece bir tarafı değersizleştirilmek değil, aynı zamanda Hristiyan-Batılı, medeni ve uygar bir “Batı” tasavvuru oluşturmaktır. İrkçılık sadece gördüklerimiz için değil, kendimizle ilgili algımız, kendimizi kim veya ne olarak hissetmemiz gerektiği, bize hangi konumun verildiği konusunda bir tür algı filtresidir.

Özellikle kaçış, göç ve cinsiyet bağlamında, Müslümanları genelleyen ve onlara bazı sıfatlar atfeden, İslam’ın ve Müslümanların belli bir doğası olduğu görüşünü izleyen ırkçı paradigmalar tekrar tekrar ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda insanların günlük yaşamlarındaki farklılıklar ve ayrıca dinî uygulamalardaki çeşitlilikler göz ardı

© Maria Sher/shutterstock.com

*Köln Teknik Yüksekokulunda araştırma görevlisi olan Chehata, göç, ırkçılık ve söylem/iktidar teorileri alanlarında araştırmalar yapmaktadır.

edilir. Onlarca yıldır süren kamusal tartışmalarda sadece İslam'ın rolü hakkında değil, aynı zamanda Müslüman insanların ne ölçüde Almanya'ya ait olduğu hakkında da tartışılır. Bu tartışmalar, ırkçı ayrımların aidiyet/ait olmama ve öncelikle kimin toplumsal katılım hakkına sahip olup kimin bu hakka sahip olmadığı meselesi üzerinden yapıldığını göstermektedir.

Özetle ırkçı mekanizmada bir tarafın ötekileştirilip değersizleştirilmesi; diğerinin ise üstün olarak lanse edilmesi, belirli grupları materyal ve sembolik kaynaklara erişimden dışlamaya yönelik eylemleri meşrulaştırır. Bu yapısal ırkçılığın bir parçasıdır. Burada mevzuata, kamusal tanımlamalara, rutinlere, normlara da yansıyan ve insanların günlük yaşamlarında, -örneğin eğitim sisteminde-, konut veya iş ararken karşı karşıya kaldıkları karmaşık bir sistem söz konusudur. Bir grubun dışlanması diğer grup için ayrıcalıklı erişim sağlar. İşte bu ırkçılığın temel işlevidir.

Bir "Direniş Biçimi" Olarak Güçlenme (Empowerment)

Bu güçlü değersizleştirme mekanizmaları, bu duruma maruz kalan insanların benlik algısını da etkiler. ırkçılık ve/veya antisemitizm deneyimleri olan insanlar için, güçlenme (Empowerment) yolları arayışı ve temsil mücadelesi günümüzde hâlâ çok önemli. Buradaki güçlenme, "Biz kimiz?" ve en önemlisi "Biz kim olarak yansıtıyoruz?/Biz kimler hâline getiriliyoruz?" sorularına odaklanır.

Güçlenmenin (Empowerment) amacı bu anlatımların aksine olumlu öz referanslar geliştirmek, maruz kaldıkları tüm değersizleştirme ve dışlama deneyimleri karşısında insanlarda harekete geçme gücü oluşturmaktır. Bu mahallede, cemaatlerde, topluluklarda, aktivist bağlamlarda veya güvenli alanlarda (safe space) ve hatta kapı önü sohbetlerinde bile gerçekleştirilebilir. Güçlenme, ırkçılığa karşı bir direniş biçimi, dolayısıyla siyasi bir yaklaşım ve aynı zamanda bir özgürleşme eylemi olarak anlaşılabilir.

Güçlenme (Empowerment) Nedir ve Güçlenme Mekânları Nelerdir?

Güçlenme gündelik hayatta maruz kalınan ırkçılığın ve yaşamın farklı alanlarında karşılaşılan

sınırlamaların münferit bir vaka veya kişisel bir başarısızlıkla ilgili değil, daha büyük bir olgu ve anlatının bir parçası olduğuna dayanır. Ayrımcılığa maruz kalan insanların ortak bir deneyim alanında bulunduğu konusundaki farkındalık, güçlenme tecrübesinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Güçlenme, "ayrımcılığa maruz kalmış insanlar tarafından kendi kendini güçlendirme, iyileştirme ve (yeniden) eylem alanı elde etme için baskıdan kurtuluşa götüren, toplum odaklı bir kavramdır." Güçlenme, "hedefe yönelik herhangi bir profesyonel müdahale olmaksızın insanların kendi eylemleri aracılığıyla, sorumluluk alabilecek, kararlılık gösterebilecek ve kendi çıkarlarını savunabilecek konuma gelmesini sağlayan" süreçleri kapsar. Bu nedenle güçlenme, her şeyden önce kendi kendini organize eden ve topluluk temelli bir eylemdir.

Burada üç unsur önemlidir. Güçlenme (1) politik bir örgütlenme biçimidir. Bu örgütlenme, baskıcı yapılar ve koşullar karşısında (2) kolektif bir öz güçlendirmeye dayanır. Buna göre güçlenmenin belirli bir amacı vardır: Bu da (3) yetki alanlarının açılması ve tahsis edilmesidir. Yani güçlenme, toplumsal eşitsizlik ve baskının, yine bu duruma maruz kalan grup ve toplumların girişimleri ve eylemleri ile bertaraf edilmesidir.

Benzer Deneyimlere Sahip İnsanların Bir Araya Gelmesi

Sosyal eşitsizliği ve toplumsal güç ilişkilerini değiştirme hedefi, son yüzyılda harekete geçen engelli aktivistler veya siyah sivil haklar hareketlerinde vurgulandığı gibi güçlenme kavramının temel ilkeleridir. Bu dönemin bazı hareketlerinin "Anti-psikiyatrik hareket" veya "anti-pedagojik hareket" gibi kendilerine verdikleri isimler, bu hareketlerin yapısal olarak örgütlenmiş profesyonel müdahale biçimlerine nasıl karşı çıktıklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Tseppo Bollwinkel güçlenme alanlarının ve uygulamalarının kontrole tabi olmaması ve etki altına alınmaması gerektiğini vurgular. Güçlenme kontrol edilemez veya aktarılamaz, insanlar sadece kendilerini güçlendirebilirler ve başkaları tarafından güçlendirilmeleri mümkün değildir. Çünkü güçlenmenin her insan için ne anlama geldiği çok

farklıdır. Güçlenme bu nedenle bir "durum" değil, bir süreçtir. Bu sürecin "net sınırları, somut bir amacı ve önceden belirlenmiş bileşenleri de yoktur, çünkü azınlık hâline getirilmiş her grup kendi kimlik anlayışını, kendi deneyimlerini, kendi konumlandırmasını, kendi çıkarlarını, ihtiyaçlarını, vizyonlarını, taleplerini ve stratejilerini tanımlar ve güçlenme sonucunun bir parçası olarak uygun kararlar verir."

Dolayısıyla güçlenme teorik bir yapı değildir, somut uygulamada ortaya çıkar. Hiçbiri diğerinden daha az ya da daha fazla siyasi olmayan, çay salonundan siyasi protestoya, cemaatten kurumsallaşmaya, müzikten podcast'lere kadar tüm güçlenme uygulamaları "gerçeği değiştiren siyasi bir eylemin parçasıdır." Yani güçlenmenin gerçekleştiği birçok alan vardır. Bunlar deneyimlenen toplumsal eşitsizliklerin çok çeşitli şekillerde ele alındığı alanlardır. Bu ele alışı, biraz rahatlayıp beraberce çay içmek veya benzer deneyimlere sahip insanlarla bir araya gelip fikir alışverişinde bulunulan bir atölye olabilir.

"Ötekilik" Algısının Siyasi Dönüşümü

Güçlenme alanları, kişinin bireysel acı verici deneyimlerini daha geniş bir bağlamın parçası olarak anlayabilmesi ve algılayabilmesi imkânını sunar. Bu alanlar, gündelik hayatta "anlatılamaz" olandan ayrılan ve ırkçılığı konuşulur kalan; ayrımcılık deneyimlerini önemsizleştirmeden veya küçümsemeden kabul eden alanlardır. Güçlenme, ırkçılığın hayatım üzerindeki etkilerinin farkına varma ve aynı zamanda toplumda ırkçılığa karşı stratejiler geliştirme anıdır. Mevcut başa çıkma stratejilerini ortaya çıkarma ve harekete geçmek için yeni yetenekler geliştirme fırsattır. Güçlenme anları pedagojik rehberlikle oluşmaz. Bu anlar bir seminer sırasında yaşanan bir aydınlanma ile ya da arkadaşlarla geçirilen akşamlarda, kapı önü sohbetlerinde, tek başına yürüyüş yaparken, çay içip sohbet ederken, grupça çıkılan bir gezintide ortaya çıkabilir. Güçlenme, bir süreçtir ya da daha doğrusu süreçlerin bir dizilimidir. Hayattaki irili ufaklı birçok şey birikip bir araya gelerek "güçlenme" (Empowerment) olarak tanımlanabilecek olguya dönüşür.

Güçlenme, kişiyi sessizleştiren, bağlayan ve çevreleyen, insanın bedenine işleyen bu "ötekilik"

algısının siyasi dönüşümüdür, bu değişimi "harekete geçirmek"tir. Güçlendirici anları tek başıma bir kitap sayesinde deneyimleyebilirim, ancak güçlenmede yatan dönüştürücü güç, ırkçılıktan etkilenen insanların birleşmesini gerektirir. Güçlenme aynı zamanda acı anlamına gelse bile, Bollwinkel: "Direnişle kutlama! Güçlenmenin (Yeniden) Siyasallaşmasına Dair" başlıklı makalesinde güçlenmenin her şeyden önce "etkinliği sağlayan bir hareket, bir enerji, bir neşe" olduğunu yazar. Beraberce "başka yerler/alanlar" oluşturmak ve toplumsal eşitsizlik sistemleri tarafından bize biçilen rolleri kabul etmemek için ortak hareket etmek... "Bu sevinç, evet özellikle bu sevinç, baskıya karşı çıkmaktadır. Ve bu sevincin kendisi salt bu hâliyle zaten başlı başına bir direniştir."

Dipnot

1. Mecheril, Paul (2019): Migrationspädagogik. In: https://www.uni-bielefeld.de/fakultaeten/erziehungswissenschaft/arbeitsgruppen/ag10/Mecheril-2019_Migrationspaedagogik.pdf
2. „Wenn Wissen und Diskurs persönlich wird und werden sollte.“ Yasmine Chehata und Birgit Jagusch. 2020. In: https://www.beltz.de/fachmedien/sozialpaedagogik_soziale_arbeit/produkte/details/42940-empowerment-und-powersharing.html S. 9-18.
3. Nassir-Shahnian, Natascha Anahita (2020): Powersharing: es gibt nichts Gutes, außer wir tun es! Vom bewussten Umgang mit Privilegien und der Verantwortlichkeit für soziale (Un-)Gerechtigkeit. In: Birgit Jagusch und Yasmine Chehata (Hg.): Empowerment und Powersharing. Ankerpunkte - Positionierungen - Arenen. 1. Auflage. Weinheim, Basel: Beltz Juventa. S. 30.
4. Bakic, Josef (2014): Empowerment. <https://igh.de/publikationen/kritisches-glossar/empowerment>. Ohne Seite.
5. Chehata/Dib/Harrach-Lasfaghi/Himmen/Sinoplu/Wenzler (2023): Empowerment, Resilienz und Powersharing in der Migrationsgesellschaft. Theorien – Praktiken – Akteur*innen. Beltz/Juventa. Open access.
7. Bollwinkel Keele, Tsepo Andreas (2020): Widerständig! Feiern! Zur (Re-)Politisierung von Empowerment. In: Jagusch/Chehata (Hg.): Empowerment und Powersharing. Ankerpunkte - Positionierungen - Arenen. 1. Auflage. Weinheim, Basel: Beltz Juventa (Diversität in der Sozialen Arbeit), S. 206 – 213.
8. „Soziale Arbeit als Praxis: Empowerment“. Leseprobe aus Lambers; Helmut (2013): Theorien Sozialer Arbeit. Ein Kompendium und Vergleich. Barbara Budrich. <https://budrich.de/news/geblaettert-theorien-der-sozialen-arbeit/> . S. 323.
9. Rosenstreich, Gabriele (2018): Empowerment und Powersharing. Eine Einführung. In: Überblick. Zeitschrift des Informations- und Dokumentations-zentrums für Antirassismusbearbeit in Nordrhein-Westfalen 24 (2).
10. vgl. Bollwinkel 2020, S. 208
11. Judith Butler (1991): Das Unbehagen der Geschlechter. Suhrkamp Verlag, Frankfurt am Main.
12. Bollwinkel 2020, S. 208

“Empowerment” Konseptinin Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi

“Empowerment”, Türkçede doğrudan karşılığı bulunmayan, son yılların “moda” kavramlarından bir tanesi.

“Gücün (yeniden) kazanımı” ya da “güçlenme” olarak özetlenebilecek bu kavramın ortaya çıkışı ve tüm dünyada bilhassa marjinalize edilmiş gruplarda kullanılma serüveni, kavramın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir.

Elif Zehra Kandemir*

20. yüzyılın ikinci çeyreği gelişmiş ülkelerin kapitalist üretim süreçlerinin acı sonuçlarıyla doludur. Kapitalist üretim süreçlerinin doğurduğu eşitsizlik, sosyal alana uzandı ve bunun sonucunda 1960’lı yıllarda yalnızca ABD’de değil, diğer kapitalist Batı toplumlarında da “Yeni Sosyal Hareketler” olarak isimlendirilen protestolar ortaya çıktı. Bu hareketlerin ortak noktası, sosyal eşitsizliklerden en fazla etkilenen aktörlerin daha fazla eşitlik için harekete geçmeleriydi. Bu aktörler kendilerini ilgilendiren yapısal problemlerin çözülmesini talep ediyor, vatandaşlık haklarının genişletilmesini istiyor ve toplumdaki imtiyazlı kesimlerin bu imtiyazlarla donatılmasını (aynı zamanda kendilerinin de belirli kaynaklardan sistematik olarak dışlanmasını) sorguluyorlardı. “Yeni Sosyal Hareketler”, sınıflar arası eşitsizliği toplumsal norm hâline getiren geleneksel devlet politikalarına zıt bir kutup oluşturuyor, aynı zamanda da ırk, cinsiyet, sınıf ya da engellilik

gibi kategoriler üzerinden eşitsizlik üreten politikaların dönüşümü talebiyle öne çıkıyorlardı. “Empowerment” konseptinin de ilk olarak Amerika’da ortaya çıkan, daha sonra da tüm gelişmiş ülkelerdeki toplumlara sirayet eden bu sosyal hareketlerin gelişimiyle şekillendiğini söyleyebiliriz.

İlk olarak izleri Amerika’daki siyahi özgürlük hareketlerinde aranabilecek olan “güçlenme/empowerment” konsepti, Afrika ülkelerinin bağımsızlık hareketleri ya da sömürgeci işgal politikalarının sona erdirildiği zamanlarla paralel ilerlese de kavramın -o zamanlar bu kelimeyle isimlendirilmemesine rağmen- ana hatları Amerika’daki siyahi topluluğun Martin Luther King öncülüğündeki özgürlük hareketiyle oluşmaya başlamıştır. King, insanların yaşamlarıyla ilgili her türlü meseleyi “kendi ellerine almaları, bulundukları dezavantajlı durumlardan özgürleşerek güçlenmeleri”

*Lisans eğitimini Münster Üniversitesinde Sosyoloji ve Siyaset Bilimi bölümlerinde çift anadal olarak tamamlayan Kandemir, Duisburg-Essen Üniversitesinde sosyoloji yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. Ağırlıklı çalışma alanları göç sosyolojisi ve ırkçılık araştırmalarıdır. Perspektif dergisi editörüdür.

yönündeki temel inancı benimsemiş, o dönem Amerika'daki insan hakları hareketlerini de siyahi vatandaşların aşağılanmadan kurtulması adına bir çıkış noktası olarak görmüştür. O dönem Elijah Muhammad öncülüğünde aktif olan “Nation of Islam”, bu özgürlük hareketinin aşırıya evrilmiş bir ucu olarak değerlendirilebilir. Siyahilere yönelik ırkçı söylemlere karşı çıkarken siyahi milliyetçiliğine uzanan ve bu hedef uğruna şiddete başvurmaktan kaçınmayan bu oluşumun haricinde siyahilerin “güçlenme” (empowerment) hareketlerinin öncülerinden biri de -Nation of Islam’dan ayrılarak farklı bir çizgi takip eden- Malcolm X’tir. Beyazların ırkçılığına karşı “siyahi güçlenmenin sesi” (İng. “black empowerment”) olarak görülen Malcolm X’in öğretileri -onun kendi biyografisindeki korkunç izlerin de etkisiyle- “kendini ne pahasına olursa olsun koruyarak güçlenmek” gibi bir kabule dayanmaktadır.

Siyasal Bir Konsept Olarak “Empowerment”

Prof. Norbert Herriger, “empowerment” konseptinin tarihine değindiği kitabında bu “güçlenme” konseptinin ilk başlarda vatandaşlık hakları hareketleri geleneğinde oluştuğuna değinir. Bu bağlamda “empowerment”, -yukarıda değinildiği gibi- 60’lı yıllarda toplumdan dışlanmış grupların eşit haklara ve kendi kaderlerini tayin hakkına dair radikal talepleriyle başlar. “Empowerment” çiftçi kesiminin fakirliğe, topraklarının kamulaştırılmasına ve sürülmeye karşı gösterdikleri direnişten ya da kadın hareketinin cinsiyetler arasındaki güç eşitsizliklerinin giderilmesine yönelik mücadelesinden ayrı bir şey olarak düşünülemez. Bu yönüyle “empowerment”, toplum içerisinde “güçsüz” yapılmış/ bu şekilde kurgulanmış kesimlerin “gücü” yeniden kuşanmalarına odaklanan siyasal bir süreçtir. Bu süreç, sosyal eşitsizlikler içerisinde yaşayan insanların kolektif ve siyasi öz yapılanmalar kurarak, kendileri üzerinde oynanan “güç” oyunlarına, kendilerini atıl, ezilmiş ve sessiz hâle getiren toplum sistemlerine müdahale etmelerine, ses çıkarmalarına ve aktif olmalarına dayanır.

Bu bağlamda 70’li yıllarda Brezilyalı aktivist Paulo Freire’nin literatüre soktuğu “eleştirel bilinç” (İng. “critical consciousness”) kavramını hatırlamakta da fayda var. Freire’nin “Onu değiştirmek için gerçekliğe müdahale etmek” olarak tanımadığı

“eleştirel bilinç” 70’li yıllarda Brezilya’da şu çerçeveye bürünmüştür: Freire okuma yazma bilmeyen Brezilyalı yurttaşlarını siyasi ve sosyal eşitsizlik ile baskıcı sistemler hakkında eleştirel düşünmeye davet eder. Ona göre iktidarın, baskının, tarih ve ekonominin eleştirel bir açıdan ele alınışı, fakir insanların olumlu dönüşümü harekete geçirebilmesinin ilk ön koşuludur. Freire’ye göre sosyal ve ekonomik eşitsizlikler hakkında uyanık olmak; marjinalize edilmiş Brezilyalıların baskıcı sistemlere direnmesi ve bu eşitsiz şartları dönüştürmekte ısrar etmesi için bir gerekliliktir. Freire’nin 70’li yıllarda yazdığı “Ezilenlerin Pedagojisi” kitabında dile getirilen bu “eleştirel bilinç” bugün pedagojinin en temel teorik çerçevelerinden biri hâline gelmiştir. Bu yönüyle “critical consciousness” ile “empowerment” konseptlerinin aynı köklere sahip (sosyal eşitsizlik) iki kavram olduğu söylenebilir.

Herriger’in tanımıyla “empowerment”, ezilen grupların siyasi açıdan kendi kaderlerini tayin ve özerkliklerini (yeniden) elde etmelerinin kolektif bir projesi olmuştur. Herriger bu süreci şöyle tanımlar: “(Bu) insanlar bağımlılık, kendilerine bir şeylerin dikte edilmesi ve paternalizmi terk ederler. Baskıcı toplumsal ilişkilere dair eleştirel bir bilinç geliştirirler (sömürgecilikten arınma/dekolonizasyon). Acizlik, iktidarsızlık ve bağımlılık pozisyonundan kendi güçleriyle kurtulurlar ve siyasi kamusal alandaki sahneyi zapt ederler. Ve kolektif bir öz yapılanmayla daha fazla sosyal hak, otonomi ve kendi yaşamlarının yönetimi konusunda mücadele ederler.”

Herriger’e göre burada ifade edilen konsept, kendisini tarihte birçok farklı sosyal hareket ve organizasyon modeliyle de göstermiştir. “Black Lives Matter” (“Siyahilerin Yaşamı Önemlidir”) ya da “Black is Beautiful” (“Siyah Güzeldir”) gibi hareketler bunlara örnek olarak verilebilir. Bu yönüyle “empowerment” iktidar eleştirisine dayanan siyasi bir konseptin formatlanmış hâlidir. Bu siyasi konseptte sosyal eşitsizlik, ayrımcılık ya da dışlanma mekanizmalarının ne şekilde kurumsal hâle geldiği sorgulanır. Bu sorgulama aynı zamanda baskıcı toplumsal bağlamlara karşı direniş ve dayanışma ile de organize hâle gelir. Tam da burada, “empowerment” kavramının salt siyasi bir bağlama sahip olmadığı, örneğin işyerlerinde çalışanların güçlenmesi gibi

ticari başka bağlamlar içerisinde de kullanılabildiğini ekleyelim. Sadece kavramın marjinalize edilmiş gruplarla ilişkisi siyasi bir bağlam içerisine oturmaktadır.

“Empowerment”in İkinci Motoru: Feminist Hareketler

“Empowerment” konseptinin tarihsel gelişimindeki ilk “motor”, siyahilerin kendilerine yönelik yüzlerce yıllık kölelik ve sistematik zulme karşı protesto hareketleriyse, ikinci motoru da “women’s/female empowerment” konusuna odaklanan feminist hareketlerdir. “Kadın” ve “erkek” şeklindeki sosyal kurgular arasında kadınların aleyhine bir hiyerarşi ve güç ilişkisine karşı çıkan feminist hareket, ataerkinin tahakkümü, iş piyasasında eşit olmayan ücretlendirme, kadınlara yönelik ayrımcılık gibi alanlara dağılan çok farklı kollara da bölünmüştür. Feminist hareketin kadınları sadece ataerki kurallar içerisinde ikincil bir konumda değil, kendi istekleri ve kaynakları olan aktörler olarak kurgulayan retoriği de bu yönüyle “empowerment” konseptinin tarihteki söylem gelişiminde önemli bir yer tutmuştur.

Siyahi özgürlük hareketlerine benzer şekilde feminist hareketlerde de “güçlenme” konsepti, baskıya direniş ve özgürlüğe özlem gibi sloganlarla bezenmiş toplumsal hareketlere uzanmıştır. Burada bireyin tek başına “güçlenme”sinin tek başına yeterli olmayacağı, birey ne kadar güçlü olursa olsun sistematik baskı mekanizması karşısında belirli grupların ezilmeye ve haklardan mahrum olmaya devam edeceği ön kabulü vardır. Bu nedenle “güçlenme/empowerment”, bir yönüyle ezilen grupların üyelerinin akıl sağlıklarını korumak, sosyal eşitsizliğin yıkıcı etkilerinden muhafaza etmek, kendi meseleleriyle ilgili konuşmacı pozisyonu üstlenmek gibi bir yere uzanırken, diğer yandan da bütün bunlara neden olan eşitsizlik mekanizmalarını dönüştürmek gibi bir niyeti barındırmaktadır.

Tarihsel Gelişim Evresi: “Empowerment” Konseptinin Psikososyal Çalışmalara Girişi

“Empowerment” konseptinin siyasi bir bağlamda ortaya çıkıp dünya genelinde “ezilenlerin” başkaldırı hareketlerinin zeminlerinden bir tanesini oluşturmasının ardından, başka bir gelişim evresi daha görülebilir. Dünya genelinde sosyal hareketlerde sıkça gündeme gelen “güçlenme”, psikososyal

çalışmalarda ele alınmaya başlar. 90’lı yıllarda “güçlenme/empowerment” düşüncesinin teorik çerçevesinin de oluşmasıyla birlikte psikolojik danışma süreçlerinde ve sosyal çalışmalarda bu kavrama sıkça başvurulur. Bu bağlamda kavram, profesyonel bir mesleki sürecin bileşeni olarak kurgulanır: Bağımlılara, suç geçmişi olanlara, gençlere, yaşlılara ya da çocuklara yönelik profesyonel psikososyal destek süreçlerinde bu kesimlerin kendi hayatlarını düzenleme gücünü (yeniden) elde edebilmelerini desteklemek ve teşvik etmek konusunda “empowerment” konsepti bir zemin sunar.

Psikososyal çalışmalarda “güçlenme/empowerment” konsepti, öğrenilmiş çaresizlik içerisindeki insanlara, şimdiye dek (belki) hiç kullanmadıkları “yaşam gücü”nü hatırlatmak, bu gücü onlarda sabit hâle getirip geliştirmek konusunda profesyonel bir destek sunmaya evrilir. Bu gelişim çizgisinde “güçlenme/empowerment” sosyal mesleklerde bir “pratik” hâline gelmiştir. Sosyal çalışmacının ya da terapistin “danışanlarına” kendi yaşamlarını yönetmek konusundaki donanımı hatırlatması, bu anlamda imkân dâhilinde olan ortamları açması ve kişinin kendi gücünden hareketle dayanışmaya dayalı bir ağı deneyimlemesine yardımcı olması gibi yeni anlamlar, bu gelişim evresinde görünür olmuştur.

Bütün bu tarihsel gelişim evresinde “güçlenme/empowerment” konsepti, tarihsel olarak durmadan değişen “norm”ların dışında kalan, marjinalize edilen ya da ırklaştırılan grupların ayrımcılığa uğraması karşısında alternatif bir konsept olarak kendini göstermektedir. Bu yönüyle “empowerment” konsepti, baskı ve acıyla dolu bir geçmişe sahip olsa da, 60’lı yıllardan bugüne dek marjinalize edilmiş gruplara yönelik hâkim söylemde büyük gedikler açtığı ve bugünkü toplumsal sistemleri -bütün eksiklikleriyle birlikte- daha kapsayıcı, çeşitliliğe daha açık hâle getiren unsurlardan biri olduğu söylenebilir.

Kaynakça

Norbert Herriger (2020): Empowerment in der sozialen Arbeit. Eine Einführung. Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer.
Nassir-Shahnian (2013): Dekolonisierung und Empowerment. Heinrich Böll Stiftung, Heimatkunde.

Bir Güçlenme Alanı Olarak Cami Cemiyetleri Potansiyeller, Sorunlar ve Çözümler

Batı Avrupa'daki binlerce cami, Müslüman bireylerin kendilerini yeniden "özne" olarak hissedebilecekleri "güçlenme" (Empowerment) alanları olarak görülebilir. Bu büyük potansiyelin yanı sıra cemiyetler Müslümanları "güçsüzleştiren" alanlara da dönüşebiliyor. Cami cemiyetlerindeki potansiyeli, sorunları ve çözüm yollarını cemiyet çalışmalarında aktif üç Müslüman'la konuştuk.

Rümeysa Aydın

Kişinin kendi kimliğinin sorgulanmadığı, ayrımcılık tecrübesini ya da üzümlük ve mutluluklarını rahatça ortaya koyabileceği, "kendisi" olabileceği yerlere "güçlenme alanları" (Alm. "Empowermenträume") deniliyor. Müslümanların kendi kimlikleriyle var olabildiği camiler de bu yönüyle "güçlenme alanları" olarak görülebilir. Peki cami cemiyetlerinde "güçlenme" konusunda hangi potansiyeller söz konusu? Ve cami cemiyetleri Müslüman bireyleri hangi durumlarda güçsüzleştiriyor?

Özne Pozisyonu Edinmenin Gücü

Fudul Derneğinde çalışan Ümmü Gülsüm Güre, İslami cemiyet çalışmalarında senelerce aktif olmuş genç bir kadın. Yüksek lisansını eğitim bilimleri alanında yapan Güre'ye göre cami cemiyetleri "güçlenme" anlamında çok büyük bir potansiyele sahip: "Tek başına olduğunda bir temsil gücün yok. Ama caminin kadınlar gençlik başkanı olarak bir kuruma gittiğinde, temsil ettiğin kitleden aldığın bir güç var. Bir kurumla iletişime geçtiğinde, 'Ben, benim gibi bu konudan mustarip olan insanlar adına konuşuyorum.' diyor ve özne pozisyonu ediniyorsun. Bu çok güçlendirici bir süreç.

Uzun seneler cami cemiyetlerinde gençlik çalışmalarının içerisinde yer alan ve öğretmenlik eğitimi alan Ahsen Büşra Güneştepe'ye göre de camiler, genç Müslümanların içlerindeki cevherleri ortaya çıkarabilecekleri mekânlar: "Toplum namına çalışmak, bir artı değer üretmek gibi hedeflere ilerleyen gençler kendi kabiliyetlerini fark ediyorlar. Camide yaptığı çalışmalarla pozitif dönüşüm sağlayan bir genç, kendine/kendi kabiliyetlerine inanmaya başlıyor. 'Bu hayatta bir şeyleri değiştirebilirim' inancı onları güçlendiriyor."

Güneştepe'ye göre camilerdeki güçlenme, daha ziyade manevi bir boyuta sahip: "Camide yaptığımız hizmet neticesinde hissettiğiniz güçlenmenin Rab-bimizden geldiğine inanıyorum. Ortaya koyduğunuz çalışmanın neticesinde ummadığınız anda Allah Teala'nın size yardım ulaştırması, buradaki saf niyetle alakalı. Bu durumda 'güçlenme' ya da 'empowerment' dediğimiz şey, Rabbimizin bir nasibi."

Camide Kadınların Güçlenmesi: "Yalnız Değilim"

Camilerde bilhassa kadınlar açısından güçlenme süreçleri ise daha çeşitli ve katmanlı. Özellikle "ithal gelin" olarak bilinen ve dil konusunda zayıf

olan kadınlar için camiler kendilerini “yabancı” hissetmeyecekleri alanlar sunuyor. Bunun yanında eğitilmiş olsun olmasın, camilerdeki gönüllü çalışmalar herkese açık ve bu çalışmaları yürütenler, kendi yeteneklerini ortaya çıkartabiliyorlar. Bu durum başta kadınları olmak üzere Müslüman cemaati güçlendiriyor.

Ümmü Gülsüm Güre de camilerin “kadın güçlenmesi”ne sunduğu katkıda hemfikir: “Camide kadının İslam’daki rolünden bahsedilen bir seminer düzenlenmişti. Orada Müslüman kadınların ekonomik ve siyasi alanlarda nasıl aktif olabileceği tarihten örneklerle anlatılmıştı. Bu seminer benim için bir dönüm noktasıydı. Dinî kimliğimi, sosyal yaşamda beni aktive edecek bir unsur olarak görmüş ve kendimi çok güçlü hissetmiştim.”

Ümmü Gülsüm Hanım’a göre camide başörtülü kadınların sadece bir araya gelmesi bile başlı başına güçlendirici bir deneyim: “Bazen başörtülü Müslüman bir kadın olarak bu hayatta kendinizi çok yalnız hissediyorsunuz. Camiye gittiğinizde sizinle aynı yolda yürüyen, size çok benzeyen insanlar görüyorsunuz. ‘Yalnız değilim’ hissi sizi güçlendiriyor.”

Ahsen Büşra Güneştepe ise camilerdeki mentörlük çalışmalarına değiniyor: “Benim için en güçlendirici ortamlar, ev sohbetleri oldu. Camideki sohbetlerde çay içerken o hafta okulda yaşadığımız zorlukları dile getiriyorduk. Yaşça büyük abla bu yoldan geçmiş kişiler olarak bize rehberlik ediyorlardı. Bu toplumda alabileceğim yeri anlama sürecinde bu rehberlik çok etkili olmuştur. En basitinden üniversitede namaz kılmak gibi konularda, bizden önce bu sorunları yaşayıp bize yol gösteren insanlar vardı. ‘Başörtülü olabilirim, dinî değerlerime sahip çıkabilirim. Aynı zamanda üniversitemi okuyup iş sahibi de olabilirim.’ inancını camideki faaliyetlerde görebiliyor ve genç kadınlar olarak kendimizi güçlü hissediyorduk.”

■ Ahsen Büşra Güneştepe

“Güvenli Alan” Olarak Cami Cemiyetleri

Camiler yalnızca ibadet imkânı değil; aile, kişisel gelişim ve eğitim gibi birçok çalışmayı da sunuyor. Bu faaliyetlerde Müslüman cemaat “kendisini anlayabilecek ve sorunlarına çözüm üretebilecek” alanları kendi eliyle oluşturmuş oluyor.

Buradaki “safe space”, yani “güvenli alan” özelliği Müslümanlar için güçlendirici bir etkiye sahip. Çok farklı etnik kökenden, mezhepten, ideolojiden, sosyalizasyondan insanlar camide, “Neden başörtüsü takıyorsun? Neden oruç tutuyorsun?” gibi sorulara maruz kalmadan bir araya gelebiliyorlar.

Ümmü Gülsüm Hanım’a göre de camilerde kimse bir diğerine Müslüman olmakla sanki çok sıra dışı bir şey yapıyormuş gibi bakmıyor: “Örneğin evlilik hakkında bir seminer yaptığımızda, cinsellikle ilgili bir soru yöneltildiğinde kimse bu soruyu garipsemiyor. Çünkü bu tarz mahrem konularla ilgili camideki birçok insan, benzer anlam dünyalarına sahip. Bu tarz bir ortamda, merak ettikleri konular hakkında konuşurken kendilerini daha güvende hissediyorlar. Bu konular hakkında yargılanmadan ya da garipsenmeden rahatça konuşabiliyorlar.”

Camilerde Güçsüzleşmek de Mümkün

Camilerin bu güçlenme potansiyelini ele alırken açılması gereken bir parantez de var: Her ne kadar camiler çok yüksek potansiyeller barındırırsa da “güçlenme” konusunda kayıtsız şartsız destek sunan mekânlar değiller. Birçok camide güçlenmenin tam tersi olarak “güçsüzleştirilen” faktörler de görülebiliyor.

Camideki yönetim süreçlerinde bir istişare zemini olmadığında da Müslüman cemaat için “güçlenme”den bahsetmek mümkün değil.

■ Ümmü Gülsüm Güre

Ümmü Gülsüm Hanım da camilerdeki güçlenme potansiyelinin gerçekleşemediği yerlere dikkat çekiyor: “Proje fikriyle gelen bir gence cami yönetimi, ‘Ne gerek var şimdi?’ diyebiliyor. Genç Müslümanlar camilerde bazı şeyleri harekete geçirmek istediğinde, ‘İhtiyacımız yok, daha önemli konularımız var.’ gibi gerekçelerle geri itilebiliyorlar. Müslüman gençler kendi yapılarında ilerleyemediğinde, bu onları güçsüzleştirilen bir deneyim oluyor.”

Aynı Göz Hızasında Yönetim Modelleri Kurmak

Bazı camilerde gençlerin ve kadınların kararlarla dâhil edilmesinde zorluk yaşanabiliyor. Ümmü Gülsüm Hanım, “Camilerde kararları birlikte almak, aynı göz hızasında yönetim modelleri kurmak, gençlerin, kadınların, çocukların, yaşlıların, engellerin temsiliyetini arttırmak gibi çözümlere ihtiyacımız var. Müslüman genç bir kadın bir cami idarecisine sağlam bir proje fikriyle geldiğinde bunu hayata geçirebilmesi için ‘savaşması’ değil, teşvik edilmesi gerek.” ifadelerinde bulunuyor.

Ahsen Büşra Güneştepe ise, camilerde Müslümanları güçsüzleştirebilecek tutumlar karşısında uyarıyor: “Camilerde aktif olan gönüllüler olarak kendimize şu soruları sormalıyız: Bizim camilerimiz herkese gerçekten açık mı? Yoksa sadece belli insanları güçlendirip, diğerlerini güçsüzleştiriyor muyuz? Mesela başörtü takmayan genç kadınlar için camilerimiz ne kadar güçlendirici? Standart bir cami üyesine benzemediğini varsaydığımız bir gence kollarımızı ne kadar açıyoruz?” Güneştepe bunun da ötesine gidip can alıcı soruyu soruyor: “Müslümanları güçlendirmek bizim için gerçekten bir hedef mi? Ve biz camilerimizde birilerini güçsüzleştirdiğimizde neleri kaybediyoruz? Bunları sürekli gözden geçirmek zorundayız.”

“Varsın Çatılarımız Eski Olsun Ama Camilerimiz İnsanla Dolu Olsun”

IGMG Düsseldorf Bölgesi Kurumsal İletişim ve Dış İlişkiler Başkanı Kerim Işık, aynı zamanda Wil-

■ Kerim Işık

lich’teki caminin de eski başkanı. Cemiyetlerde güçsüzleştirici yaklaşımlara dair eleştirilere hak veriyor Işık, fakat bunun nedenleriyle alakalı bir itirazı da var: “Birçok camide inşaat projeleri var. Böyle yerlerde cemiyet başkanının üzerine çok yük bindiği için başkanın odak noktası, ‘İnşaatı bitireyim, krediyi tamamlayayım, bütün borçlarımızı kapatayım.’ oluyor. Şube başkanı hem inşaatın yoğunluğu hem de bu sürecin manevi yükünden dolayı

kendisine iletilen projeleri ya da istişareyi öncelikli göremeyebiliyor.”

Bunun dışında cemiyet başkanları, cemaat içinden kendilerine iletilen ve çoğu zaman birbirleriyle de çelişebilen talep ve beklentileri yönetmek konusunda zorlanabiliyor. Örneğin gençler bir çalışmada ısrarcı olurken, cemaatten başka insanlar bu projelere karşı çıkabiliyor. Bu durumlarda cemiyet başkanlarına yönelik eğitimler de önem kazanıyor. Işık bu durumu şöyle anlatıyor: “Cemiyet başkanları bir yöneticinin nasıl olması gerektiğiyle ilgili eğitimlere ihtiyaç duyuyorlar. Nasıl başkanlık yapılmalı, diğerlerini kararlara nasıl dâhil etmeli, daha katılımcı bir cemiyeti nasıl inşa etmeli konusunda eğitimlere gereksinim var. Bu konuda cemiyet idarecilerinin vizyonu belirleyici. Dar perspektiften bakan yöneticiye genç istediği kadar proje getirsin, o dar vizyonda ilerlemek mümkün olmayabiliyor.”

Kadınların ve gençlerin katılımıyla ilgili eleştirilere katılan Işık, şöyle devam ediyor: “Kadınları ‘lahmacun grubu’ olarak gören camiler var. Kadınların yalnızca camiye para getirecek aktivitelerde değerli görülmesi, fakat karar mekanizmalarına dâhil edilmemesi kadın cemaatte tepkiyle karşılanıyor.”

Bu yönde Işık’ın çağrısı ise net: “Camilerimizde binaya değil, insana yatırımı daima göz önünde tutmalıyız. Varsın camilerimizin çatısı eski olsun, ama içi insan dolu olsun. Camide güçlendirilmiş, kendisini kabul edilmiş gören insan, o çatıyı zaten tamamlar.”

Çocuk Yetiştirmede Güçlenme (Empowerment) Konsepti

Göç geçmişli olan çocuk ve gençler, gündelik yaşamda sıklıkla ırkçılığa maruz kalıyor. Bu durumda ebeveynler, bu tür deneyimlerle nasıl sağlıklı ve güçlendirici bir şekilde başa çıkılabileceği sorusuyla karşı karşıyalar. Madubuko'nun ebeveynlere yönelik aynı adlı kitabında yer alan “çocuk yetiştirme görevi olarak güçlenme/empowerment” konsepti bu soruya yanıtlar sunuyor.

Dr. Nkechi Madubuko*

Almanya gibi çoğunluğunu “beyaz” insanların oluşturduğu toplumlarda göç geçmişli olan veya Hristiyanlık dinine mensup olmayan çocuklar özellikle ebeveynlerinin korumasına muhtaçtır. Kabul edildiğini ve sosyal olarak onaylandığını hissetmek her yaştan insan için temel bir ihtiyaçtır. Zira sosyal olarak kabul görme temel bir ihtiyaçtır. Irkla ilişkilendirilen stres araştırmaları; ırkçı hakaretlerin ya da göçmen kökenli çocukların daha az yetenekli olduğuna ilişkin atıflarla önyargıların insan ruhunda yaralanmalar açtığını ve özellikle de düzenli olarak meydana gelmeleri durumunda bunların kesinlikle “küçük şeyler” olmadığını açıkça ortaya koyar. Bu tür şeyler yaşayan çocuklar eğer bir de ebeveynlerinin desteğinden mahrumlarsa,

yaşadıklarının ciddiye alınması konusunda ilerleme kaydedemezler. Nihayetinde de çocukta “Diğer insanlar bana bu şekilde muamele edebilir” izlenimi yer eder. Böylece çocukta öfke ve değersizlik duygusu oluşur. Bu deneyimler çocuğun gelecekteki ilişki kurma becerisi için çok önemli olan benlik saygısını ve çocuğun kendi yeteneklerine olan inancını zayıflatır.

Çocuk Yetiştirmenin Bir Gereği Olarak Güçlenme

Özellikle güçlenme, daha doğrusu “kendini güçlendirme/kendini yetkilendirme”, ebeveynlere bu ruhsal yaralanmalar karşısında kimlik oluşturunca bir destek sunma fırsatı sunar. Güçlenme; sevgi, önyargılar konusunda hassas bir yetiştirme, sosyal destek, aktif sözlü savunma ve korunaklı

alanlar (içeride ve dışarıda) yoluyla desteklenebilir. Göç geçmişli olan çocuklar ve gençler, günlük yaşamda her gün sindirmek zorunda kaldıkları önyargı ve ırkçılıkla karşı karşıya kalırlar. “Farklı oldukları” olgusu ile iyi bir öz değer duygusu oluşturabilecekleri ve herhangi bir sıfat atfedilmeksizin sadece bir birey olarak kabul görmeyi deneyimleyebilecekleri korunaklı alanlara ihtiyaç duyarlar.

Bu alanlardan biri olan “içerideki” korunaklı alan, çocukların sevgi ve koşulsuz kabul gördükleri ailedir. “Dışarıdaki” korunaklı alan ise cemaat veya okul dışı sosyal çevredeki “kabul” alanlarıdır. Bu kabul alanlarında, önyargılar konusunda bilinç hâkimdir. Çocuğa yönelik belirli bir ırkçılık vakası varsa, ebeveyn olarak harekete geçmek (olaya sebep olan kişi ile durumu açıklığa kavuşturmak) ve çocuğa “Sana böyle davranamazlar”, “Sana yardım ederim” duygusunu vermek önemlidir.

*Sosyoloji alanında doktora tamamlayan Dr. Nkechi Madubuko, Düsseldorf Yüksekokulunda öğretim görevlisidir. Yazar ve çeşitlilik eğitmeni olan Madubuko 20 yıldır moderatör olarak çalışmaktadır.

Öz Değer Duygusunun Güçlendirilmesi ve Korunaklı Alanda Eleştirel Düşünme

İçerideki korunaklı alan olan ve çocuğun sevgi ile tam kabulü deneyimleyebileceği ailede çocuk, güçlü ve zayıf yönleriyle “kendisi” olabilir. Burada ten renginden dolayı ona herhangi bir sıfat atfedilmez ve çocuk takdir edilir. Bu deneyim, iyi bir benlik saygısı için çok önemlidir, zira benlik saygısı çocuğun çevreyle ilgili deneyimlerine dayalı olarak oluşur. Onları üzen bir durum olduğunda çocukların konuşabilecekleri birine sahip olmaları çok faydalıdır, bu da ebeveynlerin çocuklarının sorunlarını “halının altına süpürmemesi” gerektiği anlamına gelir. Ailenin sunduğu korunaklı alanda, çocuk farklı ve eleştirel düşünmeyi öğrenerek yeni bir tutum geliştirir. Bu kapsamda şu soruları sorar: “Bu (ırkçı/ayırıcı) davranışların altında yatan şey nedir? Burada bana/grubuma nasıl muamele ediliyor? Bu doğru bir tutum mu?”

İrkçi hakaret ve klişelerin bir geçmişi vardır ve bunlar birer yansımadır. Çocuğun kendisine yöneltilen ırkçı atıflarla özdeşleştirmemesi için onları anlamak ve bunun “kişi olarak” kendisiyle ilgili olmadığını, önyargıların birey olarak kendisinden bağımsız olarak var olduğunu bilmesi önemlidir. Bu tutumla donatılan çocuk, bu davranışları kişisel algılamaz ve kendisini klişelerden ve hakaretlerden soyutlamayı ve bunları daha az içselleştirmeyi öğrenir. Böylece daha az incinir.

İrkçılık Konusunda Çocuğun Durumuna Özel Bilinçlendirme

Güçlenme/güçlendirme sürecinin temel bir unsuru, başkalarının zihnindeki önyargılardan kurtulmaktır. Bu farklı şekillerde yapılabilir, ancak her zaman yaşa uygun olarak gerçekleştirilmelidir. 6 yaşına kadar olan çocuklarda bu eğlenceli bir şekilde ve kültürlerarası önyargılara duyarlı, farklı kültürlerden ve kökenlerden çocukların sornsallaştırılmadan normal bir aile ortamında sunulduğu veya bazen hikâyenin kahramanları olduğu kitaplar aracılığıyla sağlanabilir. Böylece bu yaş grubundaki çocuklar “insanların farklılıkları” ve karşılıklı saygı konusuyla tanıştırılabilirler.

Çocukları zorladığı veya korkuttuğu için ırkçılığın bir konu olarak ele alınmasından

kaçınılmalıdır. Gençler ırkçılığın, önyargıların ve bunların arka planlarının tarihsel bağlamını daha iyi anlayabilir. Onlar bu konuda daha duyarlıdır ve kategorize edilmeye ilişkin deneyimleri vardır. Ayrıca sosyal bağlamları daha iyi anlarlar. Yaşça daha büyük bir okul çocuğu veya genç olarak çocuğun kendini bu klişelerden soyutlamayı öğrenmesi atılacak ilk adımdır.

Diğer Tarafı “Yaşam” İle Doldurmak

Çocuğun kendini (kendisine yönelik ırkçı önyargıların) yansımalarından soyutlaması sağlanmışsa, ikinci adımda bu yansımaların ötesinde kendi kendini keşfetmesi gerçekleşebilir. Çocuklar ailelerinden, kitaplardan, filmlerden, günlük nesnelerden ve kültürel festivallerden tanıdıkları tarafından desteklenerek okuldaki ana akımın dışında sahip oldukları kökenleri/dinleri hakkında kültürel bilgiler edinirler.

Çocuklar ve gençler, ebeveynleri veya benzer düşünceye sahip kişilerle gerçekleştirdikleri konuşmalarla kendilerini tanımlayabilir, kalıp yargıları içselleştirebilir veya kendileriyle ilişkilendirebilirler. Müslüman ya da örneğin Afro-Alman gençler “Ben nereye aitim?” sorusunu sorduklarında bu sorunun cevaplandırılmasına ihtiyaç duyarlar.

İkinci ve üçüncü kuşak için Almanya’da büyümek aslında ne hissettiğiniz, kim olduğunuz ve toplumdaki sosyal çevrenin “Müslümanlar entegre olamaz”, “Başörtüsü kadına yönelik baskının simgesidir”, “Göç geçmişi olan çocuklar sorun çıkarır ve buraya ait değillerdir” gibi dayatmaları arasında bir ikilimde yaşamak demektir. Bu nedenle ailelerin çocuklarıyla kendi aile geçmişi hakkında konuşması, ailenin burada ne kadar süredir yaşadığını söylemesi ve icabında kendilerinin de “Alman” olarak görülebileceğini ifade etmesi önemlidir.

İrkçılık Deneyiminin Bireysel Olarak Ele Alınması

Esas itibarıyla ebeveynlerin çocuğun maruz kaldığı ırkçı deneyimlerden (hakaret/dışlama/sözler) haberdar olabilmesi için çocuğun kendisine güvendiği bir zemin oluşturması önemlidir. Çocuk tarafından anlatılanlar ciddiye alınmalı ve küçümsenmemelidir.

Her çocuğun farklı bir kişiliği vardır: İçeride, dışarıya dönük, gruba yönelik veya daha bireysel kişilikler gibi... Çocuğun fiziken ya da ruhen yaralanması durumunda, çocuk bu özellikler dikkate alınarak ebeveynleri tarafından aktif olarak desteklenmelidir. Bu anlamda herkese uyan tek bir yaklaşım olmadığını unutmamak önemlidir. Çocuğa acıya katlanmaktansa kendini aktif olarak savunmanın genellikle daha iyi olduğunu ve karşısındakinden saygılı bir muamele bekleme hakkı olduğunu iletmek önemlidir.

Strateji A: Aktif Savunma Yapın ve Açıklama Talep Edin

Örneğin siyahi çocuklar kendilerine yöneltilen ırkçı söylemler karşısında, “Spagetti gibi aptal saçların var” veya “Herkesin adı Petra olamaz” gibi cümlelerle kendilerini (tek başına) aktif bir şekilde savunmayı öğrenebilirler. Çocuklarla birlikte, bir dahaki sefere alaycı bir söylemle karşılaştıklarında verecekleri cevaplar hazırlanabilir. Bir ebeveyn olarak bu durumlara sebep olan kişi ile yüzleşme stratejisi pek çok avantaj sunmanın yanı sıra birçok risk de taşır. Açıklayıcı bir konuşmadan sonra ilgili kişi hatasını kabul edebilir, tutumunun saygısızca olduğunu anlar ve özür dileyebilir. Ya da orada bulunan bir yetişkin (kırıcı davranış sergileyenin ebeveyni, öğretmeni, okul müdürü) tarafından gelecekte bu tür davranışlar sergilememesi yönünde uyarılabilir veya fiziksel şiddet kullanılıyorsa cezalandırılabilir. İdeal olanı, çocuğun bu durumdan güçlenmiş olarak çıkmasıdır.

Bununla birlikte, çocuğun bu durumu bir yüzleşme olarak algılaması, kendini haklı çıkarmak zorunda kalması ve bu nedenle utanması riski de vardır. Çocuğun olmadığı bir ortamda konuşmak veya mektup yazmak daha iyi olabilir. Burada ebeveynlerin duyarlı olması ve çocukla, çocuğun isteklerinin (veya korkularının) ön planda tutulması gereken dürüst bir görüş alışverişi gereklidir.

Strateji B: Karşı Stratejiler Geliştirin ve İfade Biçimlerine İzin Verin

Bu strateji korunaklı, önyargıya duyarlı bir alan (arkadaşlar arasında bulunulan alan) olduğunda faydalıdır. Eğer böyle bir alan mevcutsa, ebeveynler tarafından seçilen (kendi deneyimlerinden

ırkçılığa duyarlı diğer çocukların da bulunduğu) bir akran grubu/cemaat grubu/arkadaş çevresi içinde yaratıcı bir süreçte diğer savunma ifadeleri geliştirilebilir. Bu bir tiyatro oyunu, bir rap şarkısı, bir resim, bir okul kampanyası veya benzeri bir şey olabilir. Çocuğun duygularıyla kendini ifade etmesi ve bunları dış dünyaya aktarması önemlidir.

Strateji C: Çeşitlilik Konusunda Duyarlı Kitaplarla Destek Olun

İrkçi bir olaydan sonra çocukla iletişim hâlinde kalma veya bunu kültürler arası duyarlı kitaplar ve hikâyelerle destekleme stratejisi, içeride dönük veya daha küçük çocukların olayı sindirme süreçlerinde onlara duyarlı şekilde refakat etmenin bir yoludur. Olayı resme dökmek ya da başka ifade araçları aramak da bir yoldur. Bu strateji çocukların bulundukları yeri esas alır. Bir özellik veya vasıf nedeniyle farklı (veya daha kötü) muamele görme deneyimi, anaokulu çağındaki çocuklarda, en iyisi çocuğun kendini özdeşleştirebileceği kahramanların olduğu resimler ve günlük hikâyeler aracılığıyla ele alınabilir. Anaokulu ve ilkokul çağındaki çocuklar söz konusu olduğunda, ebeveynler olarak pedagojik personelin/egitim personelinin/bakım personelinin çocuklara nasıl davrandığına, ifadelerinde göçmenlik geçmişi olan çocuklarla ilgili genelleme yapıp yapmadıklarına ve onlara birtakım özellikler atfedip atfetmediklerine ya da yeteneklerini görmezden gelip gelmediklerine dikkat etmek önemlidir.

Çocuğu içinde bulunduğu durumdan çıkarmak gerekli bir adım olabilir. Bazen anlayış göstermeyen çalışanların bulunduğu bir okulun veya anaokulunun değiştirilmesi de uygulanabilir bir seçenektir. Böyle bir durumda ebeveynler devreye girmeli ve çocuklarının haklarını talep etmelidir. Kanunen çocukların ayrımcılığa maruz kalmayacakları bir çevrede yaşama hakları vardır. Bu mümkün değilse çocuğun böylesi deneyimlerden korunması şarttır.

Bu yazı, Dr. Nkechi Madubuko’nun “Çocuk Yetiştirme Görevi Olarak Güçlenme/Empowerment” isimli kitabının bir özeti niteliği taşımaktadır.

Engelliler veya Kronik Hastalıkları Olan Kişiler İçin Güçlenme

Almanya’da yaşayan Sultan Bayındır, doğuştan görme engelli. Engellilere yönelik güçlendirme çalışmaları yapan Bayındır, engellilerin kendi hayatlarıyla ilgili karar alma yetkisinin teslim edilmesini istiyor.

Sultan Bayındır*

1995 yılında Kamen şehrinde dünyaya geldiğimde, her ikisi de genç yaşta anne-baba olan ebeveynlerim, Almanya’da yaşadıkları dil engeline ek olarak, doğuştan görme engelli bir bebeği büyütme zorluğuyla karşı karşıya kalmışlardı. İki küçük erkek kardeşim de görme engelli olarak dünyaya geldi. Çok şükür ki ailem bu durumla çok iyi başa çıktı ve biz üç kardeşe tatmin edici bir hayat sunmak için ellerinden gelenin en iyisini yaptılar.

O zamanlar, güçlenme (empowerment) ve dâhil etme (inclusion) gibi kavramlar pek bilinmiyordu. Diğer insanların engellilere yönelik tepkileri ve davranışları da güçlendirici olarak tanımlanamazdı. Bu anlamda bize acıyan gözlerle bakılmasını örnek

verebilirim. Biz görme engelli üç kardeşin aksine ailem, bize yönelik bu bakışları fark ediyordu. Bununla beraber bu tarz tutumlara zaman zaman biz de hâlâ maruz kalıyoruz. Zira bazı insanlar acıyıcı yaklaşımlarını frenleyemiyor veya frenlemek istemiyor. Böylece ebeveynlerime münasebetsizce “Ooo, engelli çocuklarının olduğunu bilmiyordum.” veya suçlayıcı bir tonla “Neden üçü de engelli?” gibi şeyler söyleyebiliyorlar. Konu bizim engelimiz olduğunda bile muhatap olarak kabul edilmiyoruz ve bu nedenle bize değil sadece ebeveynlerimize hitap ediliyor.

Amacım engellilik ve kronik hastalıklar gibi konuların tabu olarak görülmesini ve bu konularda konuşulmamasını engellemek. Şahsen benim için

bu konular hakkında konuşmaktan çekinilmemesi ve herhangi bir engeli ya da rahatsızlığı olmayan kişilerin bilgi edinme imkânının olması çok önemli. Bir diğer önemli olan nokta; insanların engellerine veya hastalıklarına indirgenmemesi ve diyalogların sadece bu odak noktası üzerinden yürütülmemesi. Bu sebeple boş zamanlarımda farkındalık oluşturma ve bilgilendirme amaçlı instagram videoları çekiyorum. Böylece benimle aynı kaderi paylaşan arkadaşlarımı temsil edebilme ve onların menfaatlerini savunma fırsatı elde etmiş oluyorum. Ayrıca paylaşımlarımla bir engele ya da rahatsızlığa sahip olmanın kişinin istek ve hedeflerini gerçekleştirme sine engel olmadığını gösterebilmeyi, yani çevremdeki insanları hayallerini gerçekleştirme konusunda güçlendirebilmeyi umut ediyorum.

Aşılması Gereken İrili Ufaklı Engeller

Diğer tüm insanlar gibi benim de beni güçlendiren ve bana ilham veren insanlara ihtiyacım var. Bu yüzden kapsayıcılık çalışmasına gönül vermiş kişilerle ağ kurmayı seviyorum. Bugün kendi kararlarını kendi veren, büyük ölçüde özerk ve bağımsız bir kadın oluşumu aileme, özellikle de sevgili anneme borçluyum. Annemin bana her zaman inanması ve benimle ilgili benim hayal etmeye bile cesaret edemediğim hayallerinin olması beni o kadar güçlendiriyor ki, annemin desteğiyle neredeyse her şeyi başarabileceğimi hissediyorum. Ailemin desteği ve gayretim sayesinde, o zamanlar öğretmenlerim hiç beklemese de, başarıya ulaşabildim. Dortmund’da görme engellilerin teşvik edildiği bir özel eğitim okuluna gittim. Okuldaki öğretmenler

*1995 yılında Kamen şehrinde dünyaya gelen Sultan Bayındır, Dortmund’da Sosyal Çalışmalar bölümünde okumaktadır.

öğrenme güçlüğü çektiğimi düşündükleri için orada özel eğitim aldım. Kendi inisiyatifimle, 10. sınıfı tamamlamadan Soest'teki meslek yüksekokuluna geçtim ve orada sözde öğrenme güçlüğü mucizevi bir şekilde bir anda ortadan kalktı. Burada beş yıl eğitim gördüm ve ortaokul diploması ile başlayarak sırasıyla tüm diplomalarımı aldım.

Üstesinden gelinmesi gereken engeller her zaman vardı. Örneğin başörtüsü takan âmâ bir kadın olarak staj yeri ararken büyük sorunlar yaşadım. Fakat annem her zaman yanımdaydı ve benimle birlikte sayısız kurum araştırdı. Ayrıca benim umutsuzluğa kapılmak üzere olduğum anlarda beni teselli edecek ve beni güçlendirecek gücü de gösterdi. Ortaokul diplomamı almak için Soest'teki okula geçiş yapmak istediğimi söylediğimde, beni vazgeçirmeye çalışmayıp arkamda dimdik duran annemin bu tavrı beni daha da güçlendirdi. Bu çok alışılabilir bir durum değildir, zira ailelerin birçoğu öğretmenlerin görüşünü tartışmasız kabul eder.

Tabii ki geçmişteki öğretmenlerim tarafından yeteneklerimin inkâr edilmesi bende izler bıraktı. Bu yüzden gerçekten hedeflerime ulaşip ulaşamayacağım konusunda biraz şüpheliydim. Bu noktada da canım annem bana çok destek oldu ve bana kendi yolumu çizmem gerektiğini, başarıların veya başarısızlıkların ikinci planda olduğunu ve beni olduğum gibi sevdiğini söyledi.

“Dezavantajlı İnsanlara Katkı Sunmak İstiyorum”

Ben gücümü bundan alıyorum. Benim yaşam felsefem ileride pişman olmamak için benim için önemli olan her şeyi gerçekleştirmeye çalışmak, zira hiçbir şey kaybetmeyeceğimi biliyorum. Bir hedefime ulaşmasam bile en azından tecrübe kazanmış olurum ve bu da çok önemli bir kazançtır. Hayat her zaman bir oyun parkı değil. Herkesin karşısına tekrar tekrar aşılması gereken engeller çıkıyor. Benim de taşımam gereken bir yüküm var, ama Allah'a şükür oldukça iyi bir durumdayım ve dolayısıyla dezavantajlı insanlara katkıda bulunmak istiyorum. Bu nedenle sosyal hizmet okumaya karar verdim. Ayrıca Dortmund Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunun kaynaştırma sorumlusunun yanında asistan öğrenci olarak çalışma fırsatına sahip olduğum için çok şanslıyım.

Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunda fırsat eşitliği içerisinde öğrenim görülmesi için çalışabilmek benim için büyük bir onur, zira hem öğrenci olarak kendi deneyimlerimden hem de yine aynı okulda öğrenim gören erkek kardeşim vesilesiyle yaptığımız işin ne kadar önemli olduğunu biliyorum. Ayrıca Müslüman Kadınlar İçin Sosyal Hizmetler Derneğinde (SmF) tam zamanlı faaliyet gösteriyorum ve Kültürlerarası Kaynaştırma Enstitüsü (I.I.I eV) için gönüllü olarak çalışıyorum. Bunun yanı sıra Vestfalya Kör ve Görme Engelliler Derneği bünyesinde gönüllü olarak danışmanlık hizmeti veriyorum. Ayrıca 2021 yılında Körler ve Görme Engelliler Derneği gençlik kolu başkanlığına seçildim. Körler ve kısmen görenler için araba sürmek gibi birçok heyecan verici aktivite düzenleyen çok aktif bir grubuz. Üç kör çocuğu sayesinde oldukça deneyim sahibi olan annem de “gören yardımcı” olarak gençlik grubumuzda aktif bir şekilde faaliyet gösteriyor.

Engellilerin Kapasiteleri Oranında Güçlendirilmeleri

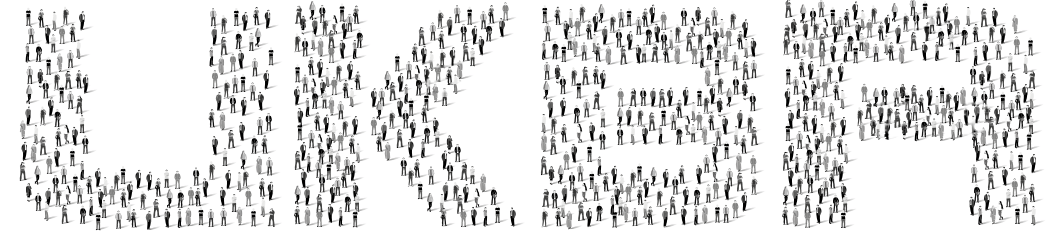
Çalışmalarımdaki ana motivasyonum, görme engelli kişileri güçlendirmek. Zira onlara bu fırsat her zaman verilmiyor. Ne yazık ki, çoğu ailede dıştan yönlendirme ve aşırı koruma sorunu hüküm sürüyor. Bunun kötü niyetten değil, endişeden kaynaklandığı açık. Ancak engelli bir bireye çok fazla ihtimam göstermek ilgili kişiyi kısıtlayabilir, böylece insanlar kendilerini altın bir kafeste gibi hissedebilirler. Ayrıca engellilere dışardan yapılan yönlendirmeler iz bırakır. Örneğin dışardan müdahale ve yönlendirmenin bir sonucu desidofobidir (karar verme korkusu), çünkü etkilenenler kendi kararlarını verme ve böylece deneyim kazanma fırsatını zor bulurlar. En kötü senaryoda, iş veya evlilik seçimi gibi hayatın en önemli kararları bile engelli fertlerin aile üyeleri tarafından verilir. Eğer engelli kişinin iş yeri aile çevresinde değilse engelli kişinin çalışması gündeme bile gelmez. İlgili kişinin ailesinin evlilikle ilgili de somut fikirleri vardır, bazı durumlarda kişinin evlenmesine karşı çıkarlar, bu noktada söz konusu kişinin evlenmeyi isteyip istememesi önemli değildir. Veya müstakbel eş aday aile üyesinin kısıtlamaları olduğu ve eşit olmadıkları gerekçesiyle reddedilir.

Bu tarz yaklaşımlar oldukça verimsizdir. Zira

hepimiz Allah'ın kullarıyız ve kimse bir diğerinden üstün değil. Engellilerin bağımsız yaşama becerileri de desteklenmeli ve kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek hâle gelmeleri sağlanmalı. Zihinsel engeller olmadıkça her engel çaresizliğe yol açmaz. Çaresizlik ancak öğrenilmiş çaresizlik sebebiyle ortaya çıkar. Hayat geçicidir ve bir noktada engelli bireyler de kendi ayakları üzerinde durmak zorunda kalacaklardır. Dolayısıyla engelli kişiler buna

hazırlanmalıdır. Ailelerin engelli sevdiklerini hayal kırıklıklarından ve hatalardan korumak istediğinin farkında olsam da çözümün bu olmadığını düşünüyorum. Bu nedenle toplumdan ricam, engellilerin kapasiteleri ölçüsünde güçlendirilmeleri. Bununla beraber kişisel gelişimde yenilgi ve hayal kırıklıklarının önemini bilmeleri. Kendi hayatlarıyla ilgili karar yetkisinin engelli kişilerin kendilerine ait olduğunu artık kavramak zorundayız.

EN HÜZÜNLÜ GÜNÜNÜZDE YANINIZDAYIZ

RESMÎ İŞLEMLER

DOKTOR, HASTANE, BELEDİYE, KONSOLSLUK

NAKİL

REFAKATÇİ İLE TRANSFER

CENAZE YIKAMA VE KEFENLEME KURSLARI

DİNÎ VECİBELER

YIKAMA, KEFENLEME, TABUTLAMA, NAMAZ

TESLİM

DEFİN ADRESİ

HOSPİS VE PALYATİF DESTEK VE REHBERLİK HİZMETLERİ

MEZARLIK ZİYARETLERİ VE TEMİZLİĞİ

MANEVİ DESTEK HATTI

Eleştirel bilinç, bugün baskı görenlerin güçlenme süreçleri için merkezî bir öneme sahip. Baskının gerçekleştiği değişik seviyelerin farkına varmak eleştirel bilinç gelişiminin ilk basamağı.

Lisa Werkmeister Rozas*

Göçmenler Arasında Eleştirel Bilinç Gelişiminin Önemi

*Connecticut Üniversitesi, Sosyal Hizmet Departmanında araştırma görevlisi olan Dr. Lisa Werkmeister Rozas, eleştirel bilinç ve güçlenme (Empowerment) alanlarında çalışmaktadır.

İnsanların göçe veya göçmen gruplara yönelik tutumlarını açıklamak için genellikle iki ana teori kullanılır. Ekonomi odaklı birinci teori, ekonomik açıklamalara veya kişisel çıkarlara odaklanır (Bevelander ve Otterbeck, 2010). İkinci teoriyse ideolojik temellidir ve ırksal ön yargılar gibi ekonomik olmayan açıklamaları merkeze alır (Sniderman vd., 2004). Bu ikinci model, göçle ilgili tutumları diğer siyasi ve sosyal inançların yanı sıra ırkçılığın beslediğini ve yönlendirdiğini öne sürmektedir: Göçmenlerin azınlık statüsünün bir sonucu olarak, kamuoyunun dikkati göçmenlerin ırkına/etnik kökenine odaklanabilir ve böylece ön yargılı tepkiler ortaya çıkabilir. Göçmenlere ve göçmenliğe yönelik bireysel ya da toplumsal tutumların köklerini tespit edebilmek, baskının görünmeyen nedensel mekanizmaları ile eşitsizlik ve sosyal adaletsizliğin gerçek ve somut sonuçlarını birleştirdiği için hayati öneme sahiptir.

Temelde Yatan Sosyal Yapılar

Eşitsizliğin ve sosyal adaletsizliğin yaratılıp sürdürülmesinde etkili olan sayısız sosyal etmen vardır. Fakat yine de birçok ülkede, mevcut güç dağılımından birinci derecede sorumlu olan dört sosyal yapıdan bahsedebiliriz. Bunlar kapitalizm, beyaz üstün(cü)lüğü, Hristiyanlık ve ataerkilliktir.

Kapitalizm farklı emek/iş türlerinin ekonomik değerlerini belirlemek için kullanılır. Kapitalizm beyaz ve Hristiyan olmayan topluluklar tarafından ortaya konan emeği daha değersiz görür, bu da azınlıktaki grupların sömürülmesini rasyonelleştirmek için kullanılır. Kapitalizm göçmenlerin ülkeye ekonomik katkı sağlayıp sağlayamayacağı ya da ülkedeki insanların iş güvenliğini tehdit edip etmediği veya refah devletine yük olup olmadığı gibi hususlara odaklanır. Böylece yukarıda bahsi geçen ekonomi temelli göç perspektifini destekler (Bevelander ve Otterbeck, 2010).

Beyaz üstün(cü)lüğü ve Hristiyanlık ise bir toplumun yaşam standardı olarak değerlendirilen ve kabul edilebilir bulunan bir dizi norm ve inancı oluşturur. Bu yapılar, göçmenlerin ulusun baskın dinî, etnik kökeni, kimliği ve genel kültürü için ne kadar tehlike olarak algılandığı sorusunu ortaya çıkaran göçün kültürel-sembolik tehdit algısını destekler (Sinderman, vd., 2004). Bunlar hep

birlikte, bir yandan baskın grupların hegemonyasını meşrulaştırırken diğer yandan da azınlıkta olan sosyal kimlik gruplarına boyun eğdiren bir güç yapısı yaratır. Bu sosyal düzen, gücün nasıl dağıtıldığının yanı sıra ne tür işlerin değerli olduğunu ve bu değerli işlerin ancak kimler tarafından yapılabileceğini belirler.

Eleştirel Bilinç: Farkındalık ve Savunuculuk

Bu dinamiklere dayanan baskı, kişinin deneyimini -gizli ya da açık olarak- şekillendirir. Eleştirel bilinç (İng. “critical consciousness”), tam da bu kişisel deneyimin nasıl şekillendiğini ortaya çıkarır (Freire, 2005). Freire’ye göre eleştirel bilinç “gerçek olanı” deneyimleme becerimizde büyük rol oynar. Gerçek nedenselliği ne kadar doğru kavarsak gerçeklik anlayışımız da o kadar eleştirel bir hâl alır.

Bu özel sosyopolitik farkındalık düzeyi, bireyin yalnızca var olan çok düzeyli “baskı” katmanlarını değil, aynı zamanda sosyal adaletsizliği sürdüren ve devam ettiren daha büyük sosyal yapı içindeki kendi konumunu da anlamasını gerektirir. Eleştirel bilinç, insanların hedef olabilecekleri, kendileri tarafından gerçekleştirilen veya tanık oldukları mikro saldırganlıkları tanımlayabilmeleri için gereklidir. Benzer şekilde, baskının gerçekleştiği değişik seviyelerin farkına varmak eleştirel bilinç gelişiminin hayati bir yönüdür. Çünkü neyin tecrübe edilip neyin edilmediğinin, tüm bunların baskıyı destekleyen nedensel mekanizmalarla nasıl bağlantılı olduğunun daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlar (Garran, vd., 2021). Baskıcı yapıların hedefindeki bireyler için bu eleştirel farkındalık, baskın grubun kendilerine yönelik davranış ve tutumlarını anlayabilecek bir sağlama imkânı sunar.

Eleştirel Bilinç Nasıl Geliştirilir?

Eleştirel bilinç geliştirmenin bir yolu diyalog kurmak ve özneler arası ilişkilere katılmaktır. Bu süreçler, bireylerin sistemik baskıya dair farkındalıklarını genişletir. Tek boyutlu bilgi birikimlerini nasıl aşmaları gerektiğini anlamalarına yardımcı olur. Irksal adalete ilişkin eleştirel bir anlayışı ve şahsi bağlantılar kurmayı destekler.

Var olan sosyal adaletsizliklere dair farkındalık geliştirmek eleştirel bilincin yalnızca bir yönüdür.

En az bunun kadar önemli olan bir diğer husus da bu farkındalığı başkaları için de kolaylaştırmaktır. Eleştirel bilinç, diyalog yollu iletişim ve özneler arası ilişkiler, Freire’nin “action and reflection” (eylem ve tefekkür) olarak tanımladığı önemli sürece yol açar (Freire, 2005, 31). Eylemden yoksun bir diyalog canlılık ve yaratıcılıktan yoksun, değersiz bir dizi sözcükten ibaret olacaktır. Tefekkür barındırmayan eylemse bilgisiz ve bilinçsiz hâle gelir. Bu ikisi birlikte Freire’nin “praxis” olarak adlandırdığı şeyi, yani dünyada var olmanın dinamik bir yolunu oluşturur (Freire, 2005, s. 45). Bu da genel güçlenme (empowerment) sürecinin önemli bir unsurudur.

Sosyolojik ve psikolojik literatür, göçmenler arasında çeşitli ve önemli psikososyal alanlarda (fiziksel sağlık, ruh sağlığı, eğitim, istihdam, sosyal işlevsellik vb.) eşitsizlik üreten veya bu eşitsizliği sürdüren birçok yapısal koşulu ortaya koyuyor. Bu tür baskıcı yapısal koşullara tepki olarak eleştirel bilincin geliştirilmesi motive edici ve kamu refahı için avantajlı olabilir (Diemer & Li, 2011). Burada “praxis”, eleştirel bilincin iki boyutunun aktif bir birleşimi hâline gelir: Bilişsel (örneğin eleştirel düşünme) ve davranışsal boyut (örneğin savunuculuk veya aktivizm). Eleştirel analiz ve eylem eleştirel bilincin özünü oluşturmaktadır. Bu ikisinin birleşimi, baskı görenler ve ötekileştirme yaşayanlar arasında sağlıklı gelişimsel ve psikososyal sonuçların teşvik edilmesine yol açabilir (Diemer, vd., 2016).

Göçmenler, baskıcı göç politikalarının geniş çaplı olumsuz etkilerine bir yanıt olarak eleştirel analiz ve aktivizme dâhil olmak gibi eleştirel bilinç geliştirebilirler. Benzer şekilde, göçmenler arasında eleştirel bilincin gelişimi, göçmenlerin sistemik ve kişiler arası baskıyı tanımlama ve anlamının yanı sıra bunları eleştirme, bunların üzerine düşünme ve bunlara meydan okuma becerilerini etkiler (Tran & Curtin, 2017). Aslında eleştirel bilinç, daha fazla sivil katılım ve aktivizm için bir katalizör görevi görmektedir. Özellikle sistemik ve kişiler arası ırkçılığa ve eşitsizliğe meydan okumak için sürekli düşünmeyi, motivasyonu ve hareketi güçlendirir. (Freire, 2005)

Eleştirel Bilinç ve Güçlenme İlişkisi

Eleştirel bir bilinç geliştirmenin göçmenler

için hem sosyal hem de psikolojik düzeyde birçok avantajı var. Toplumun bazı üyelerinin göç ve göçmenlere yönelik olumsuz tutumlarının kökenini tespit etmek, daha geniş baskıcı yapı içinde yaşadıkları deneyimlerin daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırıp mücadelelerini destekler. Böylece eleştirel bilinç, göçmenlerin ya da göç kökenlilerin güçlenmesi (empowerment) için çok önemli unsurlardan biridir.

Quijano (2007) iktidarın sömürgeciliği olarak adlandırdığı, toplumun dış hatlarına gömülü hegemonik güç yapısından bahseder. Eleştirel bir bilinç geliştirmek, bu hegemonik güç yapısının farkına vararak ayrımcılığa karşı koruyucu bir faktör olabilir. Eleştirel bilinç, göçmenleri hem fiziksel hem de ruh sağlığı ve eğitim açısından destekleyebilir. Ayrıca eleştirel bilincin iki boyutu olan eleştirel analiz ve savunuculuk/aktivizm, göçmenler için başa çıkma mekanizmaları ve sağlıklı çıkış yolları sunabilir (Cadenas, vd., 2021).

Kaynakça

- Bevelander P ve Otterbeck J (2010), “Young people’s attitudes towards Muslims in Sweden”, *Ethnic and Racial Studies*, 33(3), ss. 404–425.
- Cadenas, G. A., Peña, D., Minero, L. P., Rojas-Araúz, B. O. ve Lynn, N. (2021), “Critical agency and vocational outcome expectations as coping mechanisms among undocumented immigrant students”, *Journal of Latinx Psychology*, 9(2), s. 92.
- Diemer, M. A. ve Li, C. H. (2011), “Critical consciousness development and political participation among marginalized youth”, *Child development*, 82(6), ss. 1815-1833.
- Diemer, M. A., Rapa, L. J., Voight, A. M. ve McWhirter, E. H. (2016), “Critical consciousness: A developmental approach to addressing marginalization and oppression”, *Child Development Perspectives*, 10(4), ss. 216-221.
- Freire, P. (2005), *Pedagogy of the oppressed*, NYC: Continuum Press, pp. 374-386.
- Garran, A. M., Miller, J. L., Rozas, L. W. ve Kang, H. K. (2021), *Racism in the United States: Implications for the Helping Professions*, Springer Publishing Company.
- Jemal, A. (2017), “Critical consciousness: A critique and critical analysis of the literature”, *The Urban Review*, 49(4), ss. 602-626.
- Sniderman PM, Hagendoorn L ve Prior M (2004), “Predisposing factors and situational triggers: Exclusionary reactions to immigrant minorities”, *American Political Science Review*, 98(1), ss. 35–49.
- Tran, J., & Curtin, N. (2017), “Not your model minority: Own-group activism among Asian Americans”, *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 23(4), s. 499.

Cesaret ve Yetkinlik Kazandırıcı Bir Araç Olarak Güçlenme Konsepti

Prof. Dr. Norbert Herriger, güçlenme (Empowerment) alanında öncü isimlerden birisi. Düsseldorf Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde öğretim görevlisi olan Herriger ile konseptin sosyal hizmetteki karşılığını konuştuk.

Mualla Kapusuz

© Kubko/shutterstock.com

“Güçlenme” (Empowerment) kavramı, farklı uygulama alanlarında farklı şekillerde yorumlanıyor: Bu kavram, şirketlerde “çalışanların güçlendirilmesi” kapsamında kullanılıyor. Siyaset biliminde “güçlenme” kavramı eşitlik hareketleri anlamında yorumlanıyor. Kavramın sosyal hizmetlerdeki karşılığı ise yine daha farklı. Güçlenme (Empowerment) tam olarak nedir?

Güçlenme kavramı (kelimenin tam anlamıyla, “kişiyi yetkin kılmak”, “kişinin bağımsızlığını teşvik etme”, “kişinin bağımsız bir yaşam sürme becerisinin ve özerkliğini güçlendirmesi”), insanların yaşam koşullarını şekillendirmede daha fazla güç kazandıkları biyografik süreçleri tanımlar. Güçlenme, eksiklik, dezavantaj ve sosyal dışlanma gibi sorunlarla karşı karşıya kalan insanların bu sorunları çözmeye yönelik çaba sarf ettikleri, güç kazandıkları ve sahip oldukları bireysel ve kolektif kaynakları, kendi kararları doğrultusunda şekillendirdikleri bir yaşam sürmek için kullanmayı öğrendikleri cesaret verici süreçleri tanımlar.

“Güçlenme, Kendi Hayatlarına Yetkin Bir Şekilde Yön Veren İnsanları Yansıtır”

Sosyal hizmette güçlenme kavramı nasıl bir bağlama oturuyor?

Öncelikle güçlenme; psikososyal hizmetler alanında çalışan herkese düşüncelerinin ve eylemlerinin referans çerçevesini, bakış açısını değiştirmeye yönelik bir davettir. Geleneksel psikososyal çalışmalardaki insan imajı, danışanın eksikliklerine odaklanır. Bu anlamda güçlenme programı, sosyal hizmetlerde danışana yönelik “eksiklik odaklı bakış açısı”na karşı bir reçetedir. Güçlenme konseptinin temelinde daha olumlu bağlamda kurgulanmış bir insan imajı yatar. Bu insan imajı; kişinin kendi hayatını kendi yönetmesi ve özerk bir yaşam tarzına yaptığı vurguyla zayıflık, eksiklik ve başarısızlık metaforlarının radikal bir şekilde reddedilmesini ifade eder.

Profesyonel sosyal hizmetlerden faydalanan insanlar artık (sadece) yaşamda yetersiz ve çaresiz oldukları yönleriyle algılanmazlar. Bunun yerine odak noktasında çaresizlik ve moral bozukluğu aşamalarında bile üretken bir yaşam sürmelerini ve günlük yaşam koşullarını şekillendirebilmeleri için onların (kalan ya da yeniden keşfedilen) güç

ve becerilerine odaklanılır. Güçlenme kavramı, zor yaşam koşullarında ve dönemlerinde bile günlük hayatlarını başarılı bir şekilde şekillendiren ve kendi hayatlarına yetkin bir şekilde yön veren insanları yansıtır. Günlük yaşam gerçeğinin getirdiği zorlukları ve beklentileri verimli bir şekilde işlemek için insanların güçlü yönlerine duyulan bu güven, tüm güçlenme fikirlerinin özü ve çıkış noktasıdır.

Siz güçlenmeyi bir “sosyal eğitim programı” olarak görüyorsunuz. Güçlenmenin sosyal adaletle nasıl bir ilgisi var?

Maddi kaynakların (gelir ve gıda) ve maddi olmayan varlıkların (eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, toplumsal katılım) sosyal olarak adaletsiz dağılımı, güçlenme konsepti için önemli bir unsur. Burada güçlenme felsefesi, muhafazakâr bir dönüşüm ve reformlara ilişkin derin bir karamsarlığın hâkim olduğu zamanlarda bile, sosyal bir eğitim programına bağlı kalmaya devam eder. Güçlenme konseptinin amacı, insanlara geçim kaynaklarının ve toplumsal fırsatların sosyal olarak adaletsiz dağılımına ilişkin kalıplar hakkında eleştirel bir farkındalık kazandırmak ve onlara görünüşte baskın olan bu yapısal kalıpların değiştirilebilir olduğuna ilişkin bilgi vermektir. Bu yönüyle güçlenme çalışmalarının amacı, insanları hem gündelik hayat gerçekliklerinin mikrososyal kozmosunda hem de politik benlik temsilinin makrososyal kozmosunda sosyal eylemde bulunmaya teşvik etmektir.

“Sosyal Çalışmalar, Politik Güçlenme Alanlarının Kapılarını Açar”

Özellikle sosyal çalışmalarda ve danışanlara yönelik destek hizmetlerinde bireylerin özerkliği teşvik edilirken, kaynakların eşitsiz dağılımına dair atıfların daha zayıf olduğu eleştiriliyor. Bu eleştiriye katılır mısınız?

Güçlenme kavramının özne modeli, aslında bireyin daha fazla özerklik, kendini gerçekleştirme ve kendi hayatını kendi iradesi ile yönetebilme konusundaki öz becerilerine duyulan inançla desteklenir. Bu inanç muhatapların yaşam yönetiminin bağımlılık ve çaresizliğe teslim olduğu durumlarda da geçerlidir. Güçlenme konseptinin kazandırdığı üretken ve teşvik edici güç, eksikliklerin belirlenmesine değil, kişideki güçlü yönlerin tespit

edilmesinde yatar. Bu bağlamda sizin de değindiğiniz gibi genelde şöyle bir eleştiri dile getirilir: Acaba sosyal hizmetlerde değişim çabası “psikolojikleştirilip” bununla bağlantılı olarak güçlenme konsepti “güç körlüğüne” mi odaklanıyor?

Sosyal hizmet çalışmaları, tam da insanların cesaret kırıcı çaresizlik içinde sıkışıp kaldığı yerlerde umut işaretleri verir. Muhataplarına yeni ve bağımsız bir yaşama giden ilk ve genellikle tereddütlü adımlarda eşlik eder ve öznel eylem deneyimlerini güçlendirir. Küçük ölçekli bu öz-yeterlilik deneyimleri, daha büyük şeyler başarmak için motivasyon ve güç oluşturur. İnsanlar moral bozukluğu kabuğunu terk eder. Toplumsal eşitsizliğin iktidar tarafından belirlenen yapısal kalıpları hakkındaki siyasi tartışmada yer alan aktörler hâline gelirler. Özellikle sivil toplum çalışmaları, toplumsal hareketler ve iktidarı eleştiren protestolar bağlamında ortaya çıkan birçok proje, güçlenme süreçlerinin insanlara bağlantılar kurmaları, siyasi bir gündem ve kararlı bir karşı güç oluşturmaları için bir “cesaret kıvılcımı” verir. Burada sosyal hizmet çalışmaları, politik güçlenme alanlarının kapılarını açar, politik direniş projelerinde katalizör ve dayanışmacı bir müttefik hâline gelir. Bu bağlamda güçlenme kavramının aşağıdan yukarıya temel değişiklikleri başlatabilecek bir yaklaşımı izlediğini düşünüyorum ve sorunuzda ifade ettiğiniz eleştirilere katılmıyorum.

Almanya’da sosyal hizmet çalışmalarında güçlenme konsepti ile ilgilenen ilk akademisyenlerden birisiniz. “Sosyal Hizmette Güçlenme” başlığını taşıyan kitabınızı ilk olarak 1997’de yayınladınız. Almanya’da güçlenme yaklaşımının yaşadığı değişimi gözlemleme fırsatınız oldu mu? Son 25 yılda bu kavramların yorumlanması ve konseptin uygulanması açısından neler değişti sizce?

Güçlenme düşüncesi, 1990’lardan başlayarak, psikolojik danışmanlık ve sosyal hizmet çalışmalarının teorik tartışmalarında ve mesleki faaliyetlerinde yer almaya başladı. Böylece güçlenme, kişiye kendi hayatını şekillendirme gücünü (yeniden) kazandıran, bu anlamda kişiyi destekleyen ve ona teşvik edici bir şekilde eşlik eden profesyonel psikososyal çalışmanın bir sembolü hâline gelmiştir. Birçok kişi tarafından profesyonel bir güçlenme

eylem programının manevi babası olarak kabul edilen Julian Rappaport, bu anlamda şöyle söyler: “Güçlenme programına (profesyonel bir danışman olarak) bağlı hissetmek, o ana kadar sessiz ve izole insanların, anlayış gördükleri, yaşamlarını etkileyen koşullar hakkında söz ve etki hakkı kazandıkları şartlar sağlamayı, bunları erişilir kılmayı veya yenilerini oluşturmayı amaç hâline getirmek demektir.” (Rappaport 1990, Herriger 2020, s. 20)

“Gücün Paylaşımı”

Güçlenme kavramı bağlamında sıklıkla kullanılan bir başka kavram da “güç paylaşımı” (İng. “power-sharing”). Bu kavram sosyal hizmet çalışmalarında ne anlama geliyor?

Sosyal hizmet çalışmalarında güç paylaşımı, uzmanların gücü ve bunun hassas kullanımı anlamına gelir. Danışanın kendi durumu hakkındaki uzmanlığı kabul edilir. Bu, güçlenme çalışmasının yol gösterici bir ilkesidir. Yani muhatap kendi bireysel yaşam deneyimlerinin arka planında “kendi hayatının uzmanı” olarak algılanır ve kabul edilir. Kişinin kendi yaşamından kazandığı uzmanlığın kabul edilmesine, yardım ilişkisindeki güç dengesinde önemli bir değişiklik eşlik eder. Muhataplarının güçlü yanlarına güvenmek üzerine inşa edilen psikososyal bir uygulama, uzmanların gücünün üstün olarak görülmesi algısına veda eder.

İnsanların kendi hayatlarını şekillendirebilme gücüne ve yaşamları hakkında kendi kararlarını verebilme becerilerine güvenmek, bir yandan da “doğru yaşam” standartları hakkında aceleci uzman yargılarından vazgeçilmesi ve aynı zamanda tavsiye ve tedavi gücünün hassas bir şekilde sınırlandırılması anlamına gelir. Güvenilir uzman yargısının (yani, “diğerinin neye ihtiyacı olduğunu kesin olarak bilmek” şeklindeki varsayım) yerini, yaşam perspektiflerinin daha açık ve eşit bir zeminde müzakere edilmesi alır. Bu nedenle yardım ilişkisinin odak noktasında, danışanın yaşam yorumlarının ve profesyonel danışmanın (farklı ve karşıt) temsili yaşam yorumlarının bir araya getirildiği ve yaşanabilecek koşulların hakkında ortak bir anlaşma içinde birbirine bağlandığı biyografik diyalog yer alır.

Market Fiyatları Enerji Kriziyle Daha Da Artacak Mı?

Küresel gıda fiyatları pandeminin etkilerinin azalması ve hasat mevsiminin etkisiyle düşse de gıda fiyatlarında olması gereken düşüş son tüketici fiyatlarına yansımada. Enerji krizi ve başta gübre olmak üzere farklı sektörlerdeki tedarik sorunlarının oluşturduğu zincirleme etki, gıda fiyatlarındaki artışı sürdüreceği benziyor.

Hasan Turunçkapı*

*Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji bölümü mezunu olan Turunçkapı, gıda-tarım sektörlerine yönelik eğitim, etkinlik ve danışmanlık hizmetleri tasarlayan ve sunan Kibele Project'in kurucu ortağı, finans ve proje yöneticisidir.

Küresel gıda fiyatları son aylarda çok ciddi bir düşüş trendine girdi. Pandemi esnasında başlayan tedarik zincirindeki bozulmaların kısmi giderimi ve Rusya-Ukrayna Savaşı ile 2022'nin Mayıs ayı başlarında zirveye ulaşan gıda fiyatları hasat mevsiminin etkisiyle düşüşe geçti. Fakat yine de dünya genelinde son tüketici fiyatlarına bu düşüş yansımadağı gibi gıda fiyatları artmaya devam ediyor.

Normalde enerji krizi konuşulurken; kışın yaklaşmasıyla birlikte "ısınma" konusundaki maliyetlerin artışı üzerinden yahut sanayi sektörüne etkilerinden bahsedilirdi. Oysa her gün markete gidildiğinde insanlar, daha yüksek fiyatlarla karşılaşılıyor. Gıdanın her kalemi gittikçe artıyor. Bunun sebebi de gıda sektörünün tarladan çatala kadar enerji maliyetlerinden oldukça yüksek bir şekilde etkilenmiş olması. Çünkü artık gerek üretimde gerekse diğer noktalarda tarım-gıda sektörü de diğer sektörler gibi enerji maliyetlerinden oldukça ciddi bir şekilde etkileniyor. "Gıda" konusunda artışın temel kaynağı tedarik zincirinden kaynaklanıyor. Tedarik zincirindeki maliyet artışının yanı sıra "üretici enflasyonu" da bir diğer artış faktörü.

Yeni Tarım Teknolojileri ve Tarımda Enerjiye Artan Bağımlılık

Artışın temel noktalarından birisi tarımda verimliliği arttıran yeni teknolojilerin enerjiye doğrudan ihtiyaç duymasından kaynaklanıyor. Son yıllarda çokça duyduğumuz teknolojik tarım yatırımları aslında sektörün enerji ihtiyacını oldukça arttırmış durumda. Örneğin tarımsal üretim ve ihracat konusunda rekorları elinde bulunduran Hollanda'daki seralar 10 bin hektar civarında yer kaplıyor. Bu da neredeyse Paris'in yüzölçümüne tekabül ediyor. Hollanda seralarında üretilen ve ihraç edilen ürünlerin değeri 2020 yılında 9 milyar 200 milyon euro civarındaydı. Fakat seraları ısıtmak için 3 milyar metreküp doğalgaz gerekiyor. Bu, ülkedeki yıllık toplam doğalgaz tüketimin yüzde 8,2'sine denk geliyor. Doğalgaz fiyatlarının Avrupa için belirleyici olan TTF (Hollanda merkezli doğalgaz borsası) fiyatları ise yükselişini sürdürüyor. TTF fiyatlarındaki artış son 1 ayda yüzde 50, son 2 ayda ise yüzde 92 olarak gerçekleşti.

Avrupa'da artan doğalgaz fiyatları ise tarımsal üretim üzerinde tam olarak bu yüzden yıkıcı bir etki yarattı. Bazı üreticiler artan enerji fiyatlarından dolayı ışıklandırmayı azaltıyor, büyüme sezonunu erken bitiriyor ya da gelecek yıl bahar aylarında ekime başlamayı planlıyor. Bir başka deyişle operasyonlarını ve toplam üretim miktarlarını küçültüyorlar. Ekonominin en temel kuralı olan arz-talep dengesi bağlamında ve dünya nüfusunda bir azalma olmadığını da düşünürsek üretim azalıyor fakat talep azalmıyor. Birleşmiş Milletler Gıda Endeksi son 10 yılın en yüksek seviyelerinde seyrederken sebze ve meyve üretiminde yaşanacak sıkıntılar gıda fiyatlarını arttırabilir. Enerji maliyeti, sera üretimindeki toplam maliyetin yüzde 30'unu oluşturuyor.

"Eninde Sonunda Daha Az Üretmek Zorunda Kalacağız"

Yıllık 40 milyon kilo domates üreten sera üreticisi Lans Şirketi, seralardaki ışıkların şimdiden kısılmaya başladığını söyledi. Kışın gün ışığının azalmasıyla beraber seradaki ışıkların tam performansla çalışması gerektiğini söyleyen Lans'ın sahibi Erwin van der Lans, ışıkların bu yıl yüzde 50-80 arasında bir performansla çalıştırıldığını söyledi.

"Eninde sonunda daha az üretmek zorunda kalacağız." diyen Lans, üretimlerinin yüzde 10 civarında düşüş kaydettiğini ama ileride bunun yüzde 20'ye ulaşabileceğini belirtti. Özellikle marketler bu beklentiyi fiyatlamaya başladılar. Bu da tüketiciye artış olarak geri dönüyor.

Bunların yanı sıra uluslararası gıda ticaretinde de maliyetler artıyor. Özellikle pek çok ithalatçı ülke navlun ve akaryakıt fiyatlarındaki artışlar nedeniyle zor günler yaşıyorlar. Bu yüksek maliyetleri sübvansede bilmek için bazı ülkeler Dünya Bankasından kredi talep ettiler. Haziran ayında Mısır 500 milyon dolar tutarında kredi talep etti.

Avrupa'da Hızla Azalan Gübre Üretim Hacmi

Pek çok Avrupa ülkesi ise bu krizin çiftçi için bazı varoluşsal sıkıntılara neden olduğunun farkında olduğundan bu konuda 16 Eylül tarihinde Çek Cumhuriyeti'nde AB'nin Tarım Bakanları bir araya geldi. Bu toplantı sonrasında Çek

Cumhuriyeti Tarım Bakanı Zdenek Nekula, enerji krizinin tarıma yaptığı bir diğer etki olan gübre krizine dikkat çekti. Nekula Reuters'a yaptığı açıklamada gübre üretiminde Avrupa'da yaşanan krizin çok zorlayıcı olacağı ve üretimi düşüreceği konusunda endişeli olduğunu dile getirdi.

Avrupa'daki gübre üreticilerini temsil eden Brüksel merkezli Fertilizers Europe, sektörde özellikle ağustos ayından bu yana eş benzeri görülmemiş bir kriz yaşandığını açıkladı. Kurum, gübre üretiminde aktif ana hammadde ve katkı maddesi olan amonyakta üretimin durma noktasına geldiğini belirterek acil tedbir alınmasını istedi. Yüksek doğal gaz fiyatları nedeniyle Avrupa'daki gübre üretim kapasitesi yüzde 70 gibi oldukça ciddi bir miktarda düşüş gösterdi.

Özellikle amonyum konusunda çalışan ve sektörü domine eden pek çok gübre üreticisi operasyonlarını ya durduruyorlar ya da küçülmeye gidiyorlar. Bu da fiyatları oldukça yukarı çekiyor. Amonyumun tonu 2 yıl öncesinde 230 dolarken, geçen yıl 700 dolara kadar çıkmıştı. Ukrayna'daki savaşla birlikte bu yükseliş ivme kazandı ve mevcut durumda 1300 dolar seviyelerine ulaştı. Amonyum tarımsal üretimde kullanılan pek çok gübre çeşidi için ana hammadde olan bir kimyasal çeşidi. Bu yüzden bu hammaddenin üretiminin azalması üretici maliyetlerini oldukça yükseltecektir. Sektör, AB'den doğal gaz fiyatlarını sınırlamaya yönelik önlemler alınmasını ve üreticilere acil destek sağlamasını talep ediyor.

Verilere göre, kriz öncesi dönemde Avrupa'da yıllık 18 milyon 300 bin ton kimyasal gübre üretilirdi. Bunun yüzde 72'si azotlu, yüzde 13'ü fosfatlı, yüzde 15'i de potaslı gübre olarak kayıtlara geçti. AB 2021'de azot gübreleri üretimi için 2,9 milyon ton amonyak ve 4,7 milyon ton üretilen etti.

Üretimde Yerelleşme Gereksinimi

Öte yandan savaş sonrası AB'nin uygulamaya koyduğu yaptırımlar kapsamında Belarus'tan potasyum ithalatına yasak getirildi. Gübre Rusya'ya yönelik yaptırımların kapsamına dâhil edilmedi ancak bankacılık, taşımacılık ve sigorta gibi alanlarda uygulanan yaptırımlar nedeniyle Rusya'dan gübre tedariki kesintiye uğradı.

Bu gelişmeler doğrultusunda Avrupa ülkelerinde bu yıl yeterli miktarda gübre bulunamayacağı öngörülüyor. Bu da gelecek yıl Avrupa'nın ve Avrupa'dan gübre temin eden Türkiye, Makedonya, Mısır ve Irak gibi ülkelerin tarımsal üretimlerine çok ciddi bir düşüş olarak yansıtacak. Bu durum da gıda enflasyonu konusunda ciddi bir artışa neden olacak.

Enerji krizinin gıda fiyatlarına etkilerini kontrol altına almak için acilen tedbir alınması şart. İlk adım olarak bu konudan en çok mağdur olacak son tüketicinin ekonomik durumunu rahatlatmaya yönelik çözümlerin hayata geçirilmesi faydalı olacaktır. Tabii bu noktada pandemi döneminde olduğu gibi geçici çözümlerin yerine daha kalıcı ve sürdürülebilir modeller düşünülmeli.

Şu an özellikle buğday, arpa, mısır, soya ve şeker gibi gıdalar belli ülkeler tarafından üretilip tüm dünyaya satılıyor. Bu ürünlerin yerel kaynaklar tarafından üretiminin sağlanması ve ağırlığın bu ülkelere dünya sathına kaydırılması gerek. Üretimde yerelleşme özellikle son tüketicinin navlun ve benzeri taşıma maliyetlerinin artışından etkilenmesinin önüne geçecektir.

Bu yıl 16 Ekim'deki Dünya Gıda Günü'nün sloganı "Geride Kimseyi Bırakma" olarak belirlenmişti. Bunun sebebi ise aslında yeryüzünün büyük bir bölümünde gıda fiyatlarının yükselmesi neticesinde açlık çeken insan sayısının artması. Tarım ve gıda konusunda krizler genellikle küresel bazlı olarak karşımıza çıkıyor. Dünyanın bir bölgesi kriz yaşarken diğerlerine de domino etkisi ile bu durum zarar veriyor. Pandemi döneminde pek çok üretici ülke temel gıdaların dışarıya satışını yasakladığı için gıda ticaretindeki tedarik zincirinin aldığı yara bugünkü enflasyonun temel sebeplerinden birisi. Gıda tedariği tek bir ülke yahut bölgenin sorumluluğunda değil. Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Organizasyonu (FAO) tam da bu yüzden marketlerde yükselen gıda fiyatlarına karşı tüm dünyanın tek ses olması gerektiğini vurgulamakta. Gıda fiyatlarının ve tarımsal üretiminin geleceği için oldukça kritik bir zamandan geçiyoruz. Enerji krizi, birbirini tetikleyen tedarik sorunları yüzünden tarım-gıda sektörünü daha da derinden etkileyecek.

Türkiye'nin Şeffaflıktan Uzak Vatandaşlık Politikası: Suriyeliler ve Türk Vatandaşlığı

Türkiye'deki göçmenlerin vatandaşlık kazanmalarıyla ilgili tartışma son zamanlarda gündemde. Bu tartışma, aynı zamanda şeffaf vatandaşlık politikalarının neden önemli olduğunu da ortaya koyuyor.

Süleyman Furkan Çobankara*

*Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlayan Süleyman Furkan Çobankara, Humboldt ve Orta Doğu Teknik Üniversitelerinde Sosyal Bilimler yüksek lisansı yapmaktadır.

Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, 20 Ağustos 2022 tarihinde Twitter hesabında, Temmuz 2022 tarihi itibarıyla yaklaşık 1,5 milyon Suriyeli sığınmacıya vatandaşlık verildiğini iddia etmişti. Özdağ'ın bu iddiasına İçişleri Bakanlığından açıklama gecikmedi. İçişleri Bakanının açıklamasına göre Türkiye'de toplamda 211 bin Suriyeliye vatandaşlık verilmiş, bu kişilerden reşit olan 120 bin Suriyeli Türkiye'deki seçimlerde oy kullanma hakkı elde etmişti. Bakan tarafından yapılan açıklamada bu kişilerin Türk vatandaşlığını ne şekilde kazandığına dair bir beyan olmasa da bahsedilenlerin büyük çoğunluğunun istisnai yolla Türk vatandaşlığına geçtiği tahmin edilebilir.

Bu örnekte de görüldüğü üzere yabancıların vatandaşlık ve oy kullanma hakkı bilhassa göçmenler ve göçmen kökenliler bağlamında sıklıkla gündeme gelen konular arasında. Göçmenler açısından bulundukları ülkede yabancılıktan "vatandaşlığa" doğru gelişen süreçte, geçicilikten ev sahibi devletin hak ve yükümlülüklerine tabii olunacağı bir "kalıcılığa" dönüşüm vardır. Ayrıca bir ülkenin vatandaşı olmak, göçmenlerin yalnızca yasal vatandaşlık statüsü aracılığıyla resmî haklardan ve korumalardan faydalanmalarına değil, aynı zamanda vatandaşlık statüsü aracılığıyla ulusal ölçekte siyasi topluluğa üye olmaları anlamına da gelmektedir (Wallace Goodman, 2010). Bu açılardan göçmenlere yönelik vatandaşlık politikaları, politikacıların ve siyasi partilerin rasyonellikten ziyade popülist saiklerle yaklaştığı bir konu olagelmıştır.

Türk Hukukunda Vatandaşlık

Türkiye'nin vatandaşlık politikalarına tekrar dönersek, Türkiye Cumhuriyeti'nde hangi şartlarda kimlerin vatandaşlık hakkını elde edebileceği, hangi hâllerde kişilerin vatandaşlıktan çıkarılacağı 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanununda (TVK) düzenlenmiştir. Mevzubahis kanuna göre Türk vatandaşlığı, doğumla veya sonradan elde edilebilmektedir. Yetkili makam kararıyla genel yoldan Türk vatandaşı olmak isteyen bir yabancı, Türk Vatandaşlığı Kanununda belirtilen şartları taşıması gerekmektedir. Ancak istenen şartları taşımak vatandaşlığın kazanılmasında kişiye kesin bir

hak sağlamamaktadır. Buna göre; başvuruda bulunan yabancı, başvuru tarihinden geriye doğru Türkiye'de kesintisiz beş yıl ikamet etmesi, Türkçe konuşabilmesi, millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engelinin bulunmaması gibi toplamda sekiz şartı sağlaması gerekmektedir. Ayrıca Türk hukuku çifte vatandaşlığı 1981 yılından itibaren kabul etmektedir.

İç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin "mülteci" olması, Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesi'ne (1951) koyduğu coğrafi çekinceye dolayısıyla sadece Avrupa Konseyi'ne üye devletlerden gelen kişilerin mülteci olarak kabul edilmesi nedeniyle mümkün değildir. Ancak her ne kadar diğer uluslararası koruma yöntemlerinden olan şartlı mültecilik açısından hukuken mümkün olsa da bu statü için ilgili makamlara başvuru bir gerekliliktir. Suriyelilerin göçü ise kitlesel bir göç olduğu için tabii olarak şartlı mültecilik yerine böylesi toplu nüfus hareketlerine yönelik öngörülüş olan "geçici koruma" statüsü tercih edilmiştir. Türk vatandaşlığının sonradan kazanılması yetkili makam kararı, evlat edinilme ya da seçme hakkının kullanılması yolları ile olur (Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 9). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türk Vatandaşlığı Kanunun 11. Maddesinde düzenlenen genel başvuru yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmaları Geçici Koruma Yönetmeliği (m. 25) gereği mümkün değildir. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin önünde Türk vatandaşlığına geçiş noktasında şu seçenekler kalmaktadır: Evlilik, evlat edinme ve istisnai yollarıyla Türk vatandaşlığı kazanma. Serdar'ın (2022) çalışmasında (Gazete Duvar, 2018; aktaran Serdar, 2022) ve TÜİK verilerinin (TÜİK, 2021) gösterdiğine göre evlilik ve evlat edinme yoluyla Türk vatandaşlığına geçebilecek kişi sayısı oldukça sınırlıdır. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türk vatandaşlığına geçişinde en çok kullanılan yöntem istisnai yolla Türk vatandaşlığı kazanma usulüdür.

İstisnai Yolla Türk Vatandaşlığı Kazanılması

Türk Vatandaşlığı Kanununun 12. maddesinde düzenlenen "İstisnai yolla Türk vatandaşlığının kazanılması" usulü; millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hâli bulunmamak şartıyla, genel yolla Türk vatandaşlığının

© seda abacı / shutterstock.com

kazanılmasında aranan diğer şartlara bakılmaksızın bakanlık teklifi, Cumhurbaşkanının kararıyla (2018'den itibaren hükümet sistemindeki değişiklikten önce Bakanlar Kurulu kararı gerekliydi) Türk vatandaşlığının kazanılmasıdır. Bu istisnai usul, "özel nitelikteki" yabancıların genel yolla Türk vatandaşlığı usulündeki şartlar (TVK m. 11) aranmaksızın Türk vatandaşlığını daha kolay elde edebilmesini sağlar. Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü veya diğer ilgili kurumlar, Türk vatandaşlığını elde eden kişi sayısını diğer OECD veya AB ülkelerinin aksine paylaşmamaktadır (Serdar, 2022). Şeffaf olmayan bir yönetim anlayışının tezahürü olarak vatandaşlık alan kişi sayısının ve hangi usulle aldıklarını öğrenmenin tek kaynağı İçişleri Bakanının dönem dönem yaptığı keyfi açıklamalardan ibarettir. İçişleri Bakanının yaptığı güncel açıklamaya göre Türkiye'de 211 bin Suriyeliye vatandaşlık verilmiştir ve bu kişilerden reşit olan 120 bin kişi seçimlerde oy kullanacaktır (Şimşek, 2022). Mevzubahis açıklamada da Türk vatandaşlığına geçenlerin hangi usulle (istisnai, evlilik vb.) geçtiğine dair bir beyan yoktur.

Suriyelilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı ile alakalı düzenleme yapmak siyasal olarak onların kalıcılığının kesin kabulü anlamına geleceği için siyasi iktidar tarafından regüle edilmemektedir. Bunun yerine siyasi iktidar, Suriyelilerin Türk vatandaşlığını kazanmasına yönelik toplumdaki karşıtlıktan dolayı toplumsal kabulü sağlamak ve

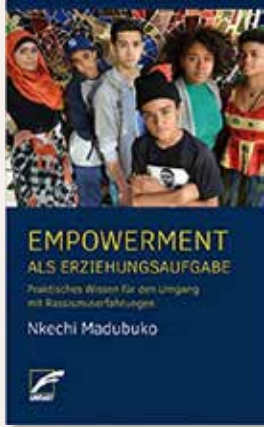
Suriyelileri topluma entegre etmek sorunlarının politik yükünü sırtlamamak veya ertelemek yolunu tercih etmiştir. Bu yönüyle istisnai yolla Türk vatandaşlığı kazanılması bu alandaki sorunların daha otoriter bir biçimde yönetildiği ortaya koymaktadır. Oysa artık Türkiye'de Suriyelilerin kalıcı olduğu gerçeği ile yüzleşilmesi ve Türk vatandaşlığına geçişleri noktasında kural bazlı bir politika içeren süreler oluşturulmalıdır. Kamuoyunda "Suriyelilere vatandaşlık verildi" minvalindeki haberlere yüksek dozajda ırkçı motifler taşıyan tepkiler verilmesinde bu hukukilik ve şeffaflıktan uzak politikaların etkisi yadsınamaz. Dünya genelinde yükselişe geçen aşırı sağ ideoloji ve göçmen karşıtlığının, Türkiye'de yaşanan ekonomik ve sosyal bunalımların ilave etkisi ile üzücü neticelere yol açmaması için hem aşırı sağcı siyasi söylemlere tepki gösterilmeli hem de otoriter ve şeffaf olmayan politikalarından vazgeçilmelidir.

Kaynakça

Gazete Duvar. (2018, Mart 20). 24 bin 500 kişi Türk vatandaşlığından çıktı [Text]. <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/03/20/24-bin-500-kisi-turk-vatandasligindan-cikti>; Gazete Duvar. <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/03/20/24-bin-500-kisi-turk-vatandasligindan-cikti>

Serdar, A. (2022). An illiberal inclusion? The AKP's politics of exceptional citizenship. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=nSuoiOUAAAJ&citation_for_view=nSuoiOUAAAJ:mVmsd5A6BfQC

Şimşek, B. (2022, Ağustos 24). Suriyelilerin Türkiye'de vatandaş olma ve oy kullanma koşulları neler? BBC News Türkçe. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c1rereyd30ro>

Empowerment als Erziehungsaufgabe: Praktisches Wissen für den Umgang mit Rassismuserfahrungen
Bir Eğitim Görevi Olarak Güçlendirme: Irkçılık Deneyimleriyle Başa Çıkmak İçin Pratik Bilgiler

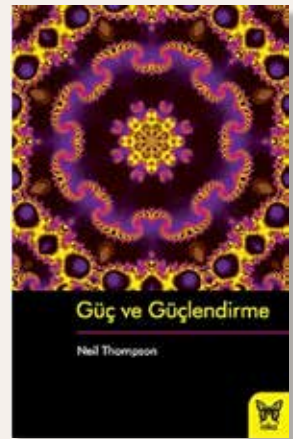
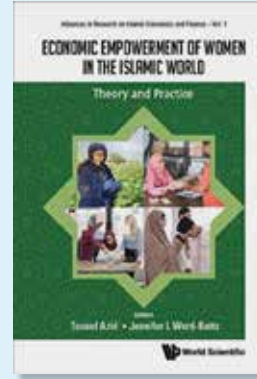
Güçlendirme, çeşitlilik duyarlılığı ve ırkçılık deneyimleriyle başa çıkma konularında tanınmış bir uzman olan Dr. Nkechi Madubuko'nun bu eseri, kendisinin konuya ilişkin nitel araştırmasından ve gençlik çalışmaları, güçlendirme ve ırkçılıkla mücadele alanlarında çalışan uzmanlarla gerçekleştirdiği görüşmelerden ortaya çıktı. Eser okuyucularına, çocuklarda ve gençlerde ırkçılık deneyimiyle ilgili toplanan pratik bilgilerle ebeveyn odaklı bir konsept sunuyor. İlk kez 2016 yılında Unrast Yayinevi tarafından yayınlanan bu eser, 2020 yılında 3. baskıya ulaştı.

Yazar: Dr. Nkechi Madubuko
 Yayınevi: Unrast yayinevi
 Dil: Almanca

Economic Empowerment of Women in the Islamic World Theory and Practice
İslam Dünyasında Kadınların Ekonomik Olarak Güçlendirilmesi Teori ve Uygulama

İslam Dünyasında Kadının Ekonomik Olarak Güçlendirilmesi isimli eser, İslam'da kadının ekonomik, sosyal ve siyasi haklarını ve statüsünü ele alıyor. Kitap, tarihsel uygulamalardan bahsederken bu uygulamaları çağdaş Müslüman dünyasında kadının statüsüyle karşılaştırıyor. Eser, dünyanın dört bir yanındaki Müslüman kadınların ekonomik yaşamlarına dair bir dizi perspektifi ele alarak, karşılaşılan sorunlara ışık tutmayı ve İslam dünyasında kadınların güçlendirilmesi için olası çözümler sunmayı hedefliyor.

Editör: Toseef Azid & Jennifer L. Ward-Batts
 Yayınevi: World Scientific Yayınevi
 Dil: İngilizce

Güç ve Güçlendirme

Neil Thompson'un bu eseri, güç ve güçlendirme konseptlerinin karmaşık yapısı konusunda bir başlangıç eseri niteliğindedir. Yazar bu eserde teori ve pratiği, kompleks içeriği ve özü kaybetmeksizin açıklıyor. Okuyucularını düşünmeye sevk eden bu kitap, güç ve güçlendirme konularını sosyal adalet bağlamında ele alıyor. Nika Yayınevi tarafından Türkçeye kazandırılan eser, ilk kez 2016 yılında okuyucusuyla buluştu.

Yazar: Neil Thompson
 Yayınevi: Nika Yayınevi
 Dil: Türkçe

GÜVENİLİR HELÂL SERTİFİKA LOGONU

**PERSPEKTİF'i
 SOSYAL MEDYADA
 TAKİP EDEBİLİRSİNİZ**

EHZ
 EUROPÄISCHES HALAL
 ZERTIFIZIERUNGsinstitut

Colonia Allee 3, 51067 Köln +49 221 942 240-350 +49 221 942 240-351

www.eurohalal.eu info@eurohalal.eu

HASENE International e. V.

Colonia-Allee 3 | D-51067 Köln

T +49 221 942240-441 | F +49 221 942240-401

www.hasene.org | sukuyusu@hasene.org | f t i haseneorg

Havale için banka bilgileri:

Hesap Sahibi: HASENE International e. V.

Banka: Kreissparkasse Köln

IBAN: DE29 3705 0299 0149 2900 69 | BIC: COKSDE33XX

Amaç: Adresiniz, 0020215

KİSMİ YARDIM

500€**

5.000 DKK | 5.500 NOK | 5.000 SEK
600 CHF | 850 AUD
750 CAD | 500 £

SU KUYUSU PROJESİ

*Su hayattır,
hayat kurtarır...*

*Not: Su kuyusu projesine 500 € ve üzerinde destek olanlar kuyuya isim verebilirler.

**Mebelanın %51 partner kurumların tüzüklerinde öngörülen diğer amaçlar için kullanılacaktır.

Veri koruması ve haklarınıza dair detaylı bilgiyi şu adresten okuyabilirsiniz: www.hasene.org/veri-koruma.

Ayrıca veri koruması ile ilgili sorularınız için bizimle irtibata geçebilirsiniz.

Proje Hasene International e. V. ve www.hasene.org/partner listesinde yer alan partner kurumlar tarafından ortaklaşa düzenlenmektedir.

SU KUYUSU PROJESİ